

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

VANHEMMAT VAIKUTTAMASSA

Avoimen varhaiskasvatuksen
käyttäjälähtöinen kehittäminen

Piia Toivonen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2015
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi ylempi AMK

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi ylempi AMK

TOIVONEN PIIA:

Vanhemmat vaikuttamassa
Avoimen varhaiskasvatuksen käyttäjälähtöinen kehittäminen

Opinnäytetyö 56 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Marraskuu 2015

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Ylöjärven varhaiskasvatuksessa toimivan Salorinteen Bertan avoimen varhaiskasvatuksen palveluja yhteistyössä asiakasperheiden kanssa. Samaan aikaan tarkoituksena oli oppia käyttäjälähtöistä kehittämistä ja hyödyn-tää kehittämisessä palvelumuotoilu –ajatusta. Työn tavoitteena oli kerätä asiakkailta Salorinteen Bertan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynnettävää tietoa sekä laatia kerätyn tiedon pohjalta kehittämissuunnitelma toiminnan eteenpäin viemiseksi ja palvelujen kattavuuden lisäämiseksi. Teoreettisena viitekehyksenä toimi vanhempien osallisuus ja käyttäjälähtöinen kehittäminen. Avoimen varhaiskasvatuksen merkityksen selvittäminen lapsille ja perheille avasi lähtökohtia siihen, miksi vanhemmilla on oleel-linen rooli avoimen varhaiskasvatuksen kehittämisessä.

Aineistonkeruu toteutettiin ideariihä –menetelmää käyttäen. Tutkimusympäristönä toi-mineessa Salorinteen Bertassa toukokuussa 2015 järjestettyyn ideariihä –tilaisuuteen kutsuttiin mukaan avoimia varhaiskasvatuspalveluja käyttäviä perheitä sekä mahdollisia tulevia asiakkaita. Tilaisuuteen osallistui kahdeksan vanhempaa. Ideariihessä kerätty aineisto analysoitiin aineistolähtöisesti.

Vanhemmat toivoivat avoimelta varhaiskasvatukselta aamupäivisin järjestettäviä moni-puolisia palveluja, jotka tarjoavat tekemistä niin lapsille kuin lapsia kotona hoitaville vanhemmille. Ikärajoja toivottiin laajennettavan niin, että sisaruksilla olisi mahdollisuus osallistua kerhoihin yhtä aikaa ja siten vanhemmilla mahdollisuus omien asioiden hoi-tamiseen kerhoaikoina. Samaan aikaan vanhemmat olivat halukkaita ottamaan aktiivi-semman roolin avoimessa varhaiskasvatuksessa niin lasten kerhoissa avustajina kuin aktiivisina toimintaan osallistujina. Koko perheen yhteisillä tapahtumilla sekä aktiivisel-la tiedottamisella voitaisiin parantaa koko perheen osallisuutta avoimessa varhaiskasva-tuksessa.

Vanhempien toiveiden pohjalta esitetyt kehittämissuunnitelmat laadittiin kehittämissuun-nitelmaksi. Tavoitteena olisi kehittää toimintaa niin, että voidaan saavuttaa kattavat pal-velut, monipuolinen toiminta ja vanhempien aktiivinen osallisuus. Näiden tekijöiden avulla Salorinteen Bertassa pystyttäisiin tarjoamaan perheitä monipuolisesti palvelevaa avointa varhaiskasvatusta. Vanhempien näkökantojen kuuleminen ja huomioiminen toiminnan suunnittelussa on jatkossakin tärkeää. Vanhempien osallisuus on vielä melko alkutekijöissä ja perinteisten yhteistyötapojen rinnalle kaivataan uusia menetelmiä, joil-la vanhempien osallisuus varhaiskasvatustoiminnassa, sen kehittämisessä ja arvioinnissa voisi olla aktiivisempää.

Asiasanat: avoin varhaiskasvatus, vanhempien osallisuus, käyttäjälähtöinen kehittämi-nen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Social Services

TOIVONEN, PIIA:
Parents as Developers in Open Early Childhood Education

Master's thesis 56 pages, appendices 2 pages
November 2015

The purpose of this study was to develop the open early childhood education services together with customer families at Salorinteen Bertta, one of the open early childhood education unit in Ylöjärvi. The other purposes were to learn the user-oriented development and to use the service design -thinking in the development process. The aim of this study was to collect information from the customers to use it in the planning and the implementation of the Salorinteen Berttas' activities and services. The information was used to compile a development plan to take action forward and to create the comprehensive services. The parents' participation and user-oriented development were used as the theoretical framework.

The data were collected during a brainstorming session. The session was organised in the Salorinteen Bertta in May 2015. The families, who used Salorinteen Bertta's services were invited along the potential users. Eight families participated in the brainstorming session. The data were content analysed.

It was found that parents wanted more versatile activities during the mornings for the children and themselves. It was wished that the siblings could take part in the same activities. During those activities the parents would have time to take care of their own affairs. The parents were also willing to take part in the activities as the assistants during the children's activities and as the active participants in the joint activities. The common events for the whole families and the active information could improve the families' involvement in the open early childhood education.

The development plan was compiled based on the parents' wishes. The aim would be to develop the activities and services in the Salorinteen Bertta so that the comprehensive services, the versatile activities and the parents' active involvement would be possible to achieve. With these factors the versatile open early childhood education services could be offered to the families. It is important to listen to parents' opinions and take them into account in planning activities. It is relatively new to the parents to participate in the early childhood education. The new forms of the co-operation are needed to increase parents' participation in the early education, its planning processes and assessment.

Key words: open early childhood education, parents' participation, user-oriented development

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA	7
2.1	Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatus	7
2.2	Tutkimuksen tarkoitus, tutkimuskysymykset ja tavoite	9
3	VANHEMPIEN OSALLISUUS AVOIMEN VARHAISKASVATUKSEN KEHITTÄMISESSÄ	10
3.1	Avoin varhaiskasvatus	10
3.2	Vanhempien osallisuus	13
3.3	Käyttäjälähtöinen kehittäminen	19
3.4	Yhteenvedo	21
4	MENETELMÄLLISET LÄHTÖKOHDAT	23
4.1	Kvalitatiivinen tutkimus	23
4.2	Palvelumuotoilu	24
4.3	Ideariihä aineiston keruumenetelmänä	26
4.4	Ideariihen toteuttaminen	27
4.5	Aineistolähtöinen analyysi	28
5	VANHEMPIEN TOIVEET SALORINTEEN BERTAN TOIMINNALLE	32
5.1	Avoimen varhaiskasvatuksen palvelut	32
5.2	Avoimen varhaiskasvatuksen toiminnan sisällöt	34
5.3	Yhteistyö vanhempien kanssa	35
5.4	Yhteenvedo	36
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	38
6.1	Perheitä palveleva avoin varhaiskasvatus	38
6.2	Kattavat palvelut	39
6.3	Monipuolinen toiminta	41
6.4	Vanhempien aktiivinen osallisuus	43
7	POHDINTA	45
7.1	Opinnäytetyön tarkastelua	45
7.2	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	48
7.3	Jatkotutkimusaiheita	50
	LÄHTEET	52
	LIITTEET	55
	Liite 1. Ideariihä-kutsu	55
	Liite 2. Kehittämissuunnitelma	56

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatus elää muutoksen aikaa. Käynnissä olevat lakimuutokset ohjaavat toiminnan suunnittelua, toteuttamista ja kehittämistä. Varhaiskasvatuksen tavoitteet lapsen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutena on nostettu esille laissa monipuolisesti. Toiminnan paikallisessa suunnittelussa on otettava huomioon yhteistyö opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet. Eniten julkisuudessa on puhuttanut muutokset kasvattajien ja lasten välisistä suhdeluista. Lisäksi lakiin on lisätty säännöksiä koskien mm. tiloja ja ravintoa, arviointia ja yhteistyövelvoitetta. Tähän opinnäytetyöhön liittyen oleellisin muutos laissa onkin uusi säännös osallisuuteen ja vaikuttamiseen liittyen. Säännös koskee lapsia, lapsen vanhempia ja muita huoltajia. Säännöksen mukaan ”*lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa varhaiskasvatusta, ja vastaavasti lapsen vanhemmille ja muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatukseen sekä toimintayksikön varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin*”. (OKM 2015.)

Varhaiskasvatuksen palveluja kehitetään jatkuvasti ja käyttöön otetaan uusia toimintamuotoja vastaamaan asiakasperheiden tarpeisiin. Varhaiskasvatuksen palveluja suunnitellaan pitkälti organisaatiolähtöisesti. Kuitenkin asiakasperheet palvelujen käyttäjinä ovat parhaita asiantuntijoita vastaamaan siihen, mitä varhaiskasvatuspalveluilta halutaan. Käyttäjälähtöinen kehittäminen onkin vallannut viime vuosina sijaa myös hyvinvointipalveluiden kehittämisessä korostaen palvelunkäyttäjien roolia kehittämisessä. Käyttäjää kuulemalla pyritään kehittämään laadukkaampia palveluita palvelurakenteita tai toimintaa uudistamalla. (Toikko 2012, 144-148.)

Tämän opinnäytetyön toteutuksessa hyödynnettiin käyttäjälähtöiseen kehittämiseen liittyen palvelumuotoilu-ajatusta, jossa keskeisenä ajatuksen on palvelun tuottajan sekä käyttäjän osallistuminen palvelun kehittämiseen (Tuulaniemi 2011, 116). Palvelumuotoilu hyödyntää luovia työskentelytapoja, joiden avulla tuotetaan kokonaan uusia ratkaisuja suunnitteluongelmiin (Miettinen 2011, 27). Tiedon keräämisen menetelmäksi tässä työssä valikoitui ideariihi, luovan ongelmanratkaisun menetelmä, jonka tavoitteena on kehittää suuri määrä ideoita palvelun kehittämisen avuksi (Innokylä 2015).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää avoimen varhaiskasvatuksen palveluja yhteistyössä asiakasperheiden kanssa. Avoimen varhaiskasvatuksen palvelut ovat kevyempiä varhaiskasvatuspalveluja, joiden kehittämiseen on Ylöjärvellä viime vuosina panostettu. Avoin varhaiskasvatus on tarkoitettu kotona hoidettaville lapsille, jotka eivät käytä päivähoito-oikeuttaan. Toiminta on varhaiskasvatuslain alaista toimintaa ja sen tavoitteena on tukea lapsen ja perheen kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Ylöjärvi 2015.)

Kehittämisen kohteena oli yksi avoimen varhaiskasvatuksen yksikkö, Salorinteen Bertta, jonka toiminta suunniteltiin sen alkaessa syksyllä 2014 nopealla aikataululla täysin työntekijälähtöisesti pidempään toimineiden avoimen varhaiskasvatusyksiköiden kokemuksia hyödyntäen. Asiakkaiden osallistumista suunnitteluun ei osattu toimintaa käynnistäessä huomioida, eikä heitä siten otettu suunnitteluun lainkaan mukaan. Toiminnan alettua asiakkailta kuitenkin toivottiin palautetta ja heitä kuultiin, jotta toiminnalla voitiin vastata perheiden tarpeisiin. Samalla huomattiin asiakkailta olevan halua vaikuttaa ja tuoda mielipiteitään sekä toiveitaan esiin.

Työn tavoitteena oli kerätä asiakkailta Salorinteen Bertan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynnettävää tietoa selvittämällä, mitä asiakasperheet toivovat toiminnalta. Mielenkiinto kohdistui laajasti kaikkiin avoimeen varhaiskasvatukseen liittyviin toiveisiin. Kaikki vanhempien ideariihessä esiintuomat ajatukset ja kehittämisideat nähtiin tärkeinä, jotta avoimella varhaiskasvatuksella voidaan vastata monipuolisesti heidän tarpeisiinsa. Vanhempien toiveiden ja tarpeiden pohjalta tavoitteena oli laatia kehittämissuunnitelma, jotta palvelu vastaa jatkossa mahdollisimman kattavasti perheiden tarpeisiin, asiakasmääriä saadaan lisättyä sekä toiminta Siivikkalan alueella vakiinnutettua.

Opinnäytetyön tuoman kokemuksen myötä Salorinteen Bertassa on tavoitteena siirtyä enemmän organisaatio- ja työntekijälähtöisestä suunnittelusta käyttäjälähtöisen kehittämiseen ja toimintaan. Tätä tavoitetta tukee sekä 1.8.2015 voimaan tulleeseen varhaiskasvatuslakiin lisätty säännös lasten, vanhempien ja muiden huoltajien osallisuudesta ja vaikuttamisesta että Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatusorganisaation tavoite osallisuuden lisäämisestä sekä lasten että vanhempien osalta (OKM 2015; Hei, me osataan 2015, 18).

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA

2.1 Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatus

Tämän opinnäytetyön tutkimusympäristönä toimi Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatus. Ylöjärven kaupunki tarjoaa monipuolisia varhaiskasvatuspalveluja; päiväkotihoidtoa, perhepäivähoitoa ja avointa varhaiskasvatusta. Perheillä on mahdollisuus valita erilaisista palvelukokonaisuuksista heille parhaiten sopiva vaihtoehto. Tarjolla on kokopäivähoitoa, osapäivähoitoa, vuorohoitoa, tilapäishoitoa, tuntiperustaista osapäivähoitoa (oskari) sekä avoimen varhaiskasvatuksen kerhoja. Viime vuosina etenkin ns. kevyempien palvelujen tarjontaa Ylöjärvellä on pyritty kehittämään; avoimen varhaiskasvatuksen palveluita on lisätty ja tuntiperustainen osapäivähoito (oskari) laajeni kaikkiin kaupungin varhaiskasvatusyksiköihin syksyllä 2015. Vaihtoehtona kunnalliselle päivähoidolle perhe voi valita kotihoidon tuen, yksityisen hoidon tuen tai palvelusetelin kaupungin hyväksymälle palvelusetelipalvelujen tuottajalle. (Ylöjärvi 2015.)

Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatustoiminnan perustehtäväksi on määritelty lasten hyvinvoinnin, oppimisen ja osallisuuden edistäminen yhteistyössä perheiden kanssa. Tavoitteena on, että maailmalle lähtee tasapainoinen, yhteistyökykyinen ja innostuneen utelias, hyvinvoiva lapsi. Painopistealueita varhaiskasvatuksessa ovat lapsen osallisuus, pienryhmätoiminta, kestävä kehitys sekä mediakasvatus. (Hei, me osataan! 2015, 3.)

Tässä opinnäytetyössä keskitytään Ylöjärven kaupungin avoimen varhaiskasvatuksen palveluihin, jotka ovat tarkoitettu kotona hoidettaville lapsille. Toimintaan osallistuminen ei poista oikeutta kotihoidontukeen. Avoimen varhaiskasvatuksen käyntejä voi olla yhdestä neljään viikossa ja niistä sovitaan etukäteen kirjallisesti vähintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan. Käynnit ovat maksullisia, perhekerhoja lukuun ottamatta. Avointa varhaiskasvatusta tarjotaan seitsemässä eri päiväkotien alaisuudessa toimivassa yksikössä. Osa yksiköistä sijaitsee päiväkotien kanssa samoissa tiloissa, osa toimii omissa tiloissaan erillisissä rakennuksissa. Jokaisessa yksikössä avointa varhaiskasvatusta toteutetaan hieman eri tavoin; osassa toiminta on perinteisen kerhomaista, osassa tiiviisti integroitua päiväkotiryhmän/ryhmien tai oskari –toiminnan kanssa. Suurimmas-
sa osassa yksiköistä avoin varhaiskasvatustoiminta on päivittäistä, jossakin vain kerran viikossa tapahtuvaa. (Ylöjärvi 2015.)

Opinnäytetyön tutkimuksen toimintaympäristönä toimiva Salorinteen Bertta on Ylöjärven Siivikkalassa toimiva avoimen varhaiskasvatuksen yksikkö. Siivikkala on kasvava asuinalue, jossa toimii kolme päiväkotia. Siivikkalan alueella asuvien lapsiperheiden lisäksi alueen varhaiskasvatuspalveluita käyttävät aktiivisesti myös viereisten kaupun-
ginosien, Mettistön ja Vihattulan, asukkaat.

Siivikkalan alueen avoimen varhaiskasvatuksen yksikkö sai toiminnan käynnistyessä syyskuussa 2014 nimen Salorinteen Bertta. Bertta toimii Salorinteen päiväkodin alai-
suudessa ja fyysisesti samoissa tiloissa päiväkodin yhden ryhmän kanssa, joten myös
toiminta tapahtuu tiiviissä yhteistyössä Salorinteen päiväkodin kanssa. Keväällä 2014
avoimen varhaiskasvatuksen toiminnasta vastasi lastentarhanopettaja - lähihoitaja työ-
pari, jotka toimivat osan työajastaan päiväkodin ryhmässä työntekijöinä. Koska päivä-
kotiryhmän lapset olivat tuttuja kaikille aikuisille, oli yhteistyö sujuvaa ja päivittäistä
toimintaa voitiin suunnitella niin, että päivähoidossa olevat lapset olivat joko Bertan
kerhoissa tai kotiryhmässään lapsimääristä riippuen. Tämä mahdollisti sen, että Salorin-
teen Bertassa voitiin järjestää kaikkia suunniteltuja kerhoja, vaikka ryhmäkoot olisivat-
kin olleet pienet (alle 4 lasta). Yhteistyö tarjosi mahdollisuuden myös päiväkotitoimin-
nan kehittämiseen ja uudenlaisten toimintamuotojen kokeilemiseen; esimerkiksi toimin-
takaudella 2014-2015 lapsilla, joilla ei ollut päivälevon tarvetta, oli mahdollisuus olla
mukana iltapäivisin toimivissa kerhoissa lepäämisen sijaan.

Salorinteen Bertassa toimi tutkimusta tehtäessä keväällä 2015 viikoittain seitsemän ker-
horyhmää sekä lapsiparkki kerran viikossa. Lisäksi Bertassa tarjottiin tilapäishoitoa ko-
tona hoidettaville lapsille. Avoimen varhaiskasvatuksen käynnistyessä syyskuussa 2014
Salorinteen Bertan kerhoissa aloitti yhteensä 11 lasta. Maaliskuussa 2015 toimintaan
osallistui 16 perhettä (19 lasta) ja säännöllisesti varattuja käyntejä viikossa oli 36. Kävi-
jöitä oli 1-10 lasta/kerho. Asiakasmäärä oli vielä pieni ja sen kasvattaminen yksi toi-
minnan kehittämisen tärkeimmistä tavoitteista.

2.2 Tutkimuksen tarkoitus, tutkimuskysymykset ja tavoite

Opinnäytetyössä kehitettiin avoimen varhaiskasvatuksen palveluja yhteistyössä asiakasperheiden kanssa. Tarkoituksena oli oppia käyttäjälähtöistä kehittämistä aiemmin käytetyn työntekijälähtöisen kehittämisen sijaan. Kehittämisessä hyödynnettiin palvelumuotoilu –ajatusta, joka tarkoittaa palvelukokemuksen käyttäjälähtöistä suunnittelua, palvelujen innovointia ja kehittämistä.

Tutkimuskysymykset:

1. Mitä asiakasperheet toivovat Salorinteen Bertan avoimen varhaiskasvatuksen toiminnalta?
2. Miten Salorinteen Bertan toimintaa tulisi kehittää?

Opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä asiakkailta Salorinteen Bertan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynnettävää tietoa. Mielenkiinto kohdistui laajasti kaikkiin avoimeen varhaiskasvatukseen liittyviin toiveisiin. Odotuksena oli, että toiveita tulisi mm. kerhojen aikataulutukseen, ikäjakaumaan, toiminnan sisältöön, tiedottamiseen sekä ruokailuun liittyen. Kaikki vanhempien esiintuomat ajatukset ja kehittämisideat koettiin tärkeiksi, jotta avoimella varhaiskasvatuksella voidaan vastata monipuolisesti heidän tarpeisiinsa.

Työn toisena tavoitteena oli vanhempien esittämät toiveet huomioiden laatia opinnäytetyön tekijän toimesta kehittämissuunnitelma toiminnan eteenpäin viemiseksi ja palvelun kattavuuden lisäämiseksi, jotta asiakasmääriä saadaan kasvatettua ja avoin varhaiskasvatustoiminta Siivikkalan alueella vakiinnutettua.

3 VANHEMPIEN OSALLISUUS AVOIMEN VARHAISKASVATUKSEN KEHITTÄMISESSÄ

3.1 Avoin varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on pienten lasten elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, joka koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Sen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Se on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen merkitys. Varhaiskasvatusta järjestetään varhaiskasvatuspalveluissa, joista keskeisimpiä ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä erilainen avoin toiminta. Varhaiskasvatuspalveluja tuottavat kunnat, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat ja seurakunnat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13.) Varhaiskasvatuspalvelut ja muu lasten ja perheiden palvelu- ja tukijärjestelmä toimivat kokonaisuutena lasten varhaiskasvatuksen ja samalla myös vanhemmuuden tukena. Avoin varhaiskasvatus nähdään yhtenä vaihtoehtona varhaiskasvatuksen kokonaisuuden toteuttamisessa. Päivähoitolain lisäksi avoimen varhaiskasvatustoiminnan järjestämistä ja kehittämistä ohjaavat sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki ja perusopetuslaki koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta. (Alila & Portell 2008, 13-14.)

Avoin varhaiskasvatus –käsitettä ei ole nykyisessä päivähoitolaissa, vaan 1970-luvulla voimaan tullessa laissa puhutaan leikkitoiminnasta. Vasta 2000-luvulla leikkitoiminnasta on alettu käyttää laajemmin käsitettä avoin varhaiskasvatus, jolla on ehdotettu leikkitoiminta-käsitteen korvaamista myös lainsäädännössä. Avoimen varhaiskasvatuksen määrittely ei ole muutoinkaan yksinkertaista. Eri järjestäjien toimintamuodot ja määrittelmät vaihtelevat sekä alueellisesti että kunnallisesti. Eroja määrittelyihin on tuonut avoimessa varhaiskasvatustoiminnassa tavoitteena alusta asti ollut paikallisten tarpeiden huomioonottaminen. Lisäksi toimintamuotojen määrä on suuri ja määrittelemättömän, joka aiheuttaa hankaluuksia kokonaisuuden hallitsemiseen niin toimintamuotojen määrän kuin niiden sisällön määrittelyinkin suhteen. Hankaluutta aiheuttaa myös varhaiskasvatuksen ja esimerkiksi perhetyön rajapintojen määrittelemättömyys. Käsitteiden määrittely tai niiden käyttö valtakunnallisesti, paikallisesti tai eri järjestäjien kesken ei ole yhtenäinen. (Alila & Portell 2008, 12-13; 69.)

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa Päivähoitoselvitykset vuodelta 2005 avoin varhaiskasvatustoiminta määritellään seuraavasti: *”Leikkitoiminta on kunnan tarjoamaa avointa varhaiskasvatusta. Se tarjoaa toimintamahdollisuuksia ja tukea muun muassa kotona oleville lapsille sekä heidän vanhemmilleen, perhepäivähoitajille ja heidän lapsiryhmilleen sekä pienille koululaisille.”* (Alila & Portell 2008, 14.)

Stakesin Varttua -sivuilla on puolestaan määritelty avoin varhaiskasvatuspalvelu seuraavasti: *”Kuntien avoin varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka tarjoaa monimuotoisia palveluja, kuten avoimia päiväkoteja, kerho- ja leikki-toimintaa sekä leikkipuistoja ja perhekerhoja. Palvelumuodot ja niiden nimitykset vaihtelevat kunnittain. Palvelujen yleisenä tavoitteena on tarjota kotihoidossa oleville tai vähän päivähoitoa tarvitseville lapsille ja heidän vanhemmilleen sosiaalisia kontakteja, monipuolista toimintaa yhdessä muiden lasten ja vanhempien kanssa ja kasvatuksellista tukea. Toiminnan sisällöissä voidaan painottaa esimerkiksi musiikkia, kädentaitoja, ympäristökasvatusta ja liikuntaa. Leikin osuus toiminnasta on keskeinen.”* (Alila & Portell 2008, 14.) Oleellista avoimessa varhaiskasvatuksessa onkin monipuolisen toiminnan ja tuen tarjoaminen perheille, joissa lapset hoidetaan kotona. Toiminnan tulisi olla suunnitelmallista ja tavoitteellista tarjoten sosiaalisia kontakteja niin lapsille kuin heidän perheilleen.

Varhaiskasvatuksen keskeinen voimavara on ammattitaitoinen henkilöstö. Laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta on olennaista, että koko kasvatusyhteisöillä ja jokaisella yksittäisellä kasvattajalla on vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13.) Tästä huolimatta avoimen varhaiskasvatuksen henkilökunnan tehtävänimikkeissä ei ole valtakunnallisesti yhtenäistä linjaa. Toiminnasta vastaavana toimii pääsääntöisesti pedagogisen koulutuksen saanut lastentarhanopettaja. Muita ammattinimikkeitä ovat leikinohjaaja, lähihoitaja ja lastenhoitaja. Päivähoidon henkilöstön koulutusta sääntelee laki ja asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Lisäksi asetus lasten päivähoidosta sääntelee lasten ja aikuisten välistä suhdelukua. Sen sijaan avointen varhaiskasvatuspalvelujen henkilökunnan kelpoisuuksista, henkilöstörakenteesta ja mitoituksista ei ole erillisiä säännöksiä nykyisessä lainsäädännössä. Toiminnan järjestäjät ovat voineet itse määritellä millä tavalla koulutettua väkeä he palkkaavat avoimeen varhaiskasvatukseen ja millaisia mitoituksia lasten ja aikuisten välillä eri avoimen varhaiskasvatuksen toiminnoissa käytetään. (Alila & Portell 2008, 18-19.)

Lainsäädännön korjaamisen lisäksi vaihtoehtoisten varhaiskasvatuspalvelujen, sisältäen avoimen varhaiskasvatuksen, toiminnan kehittäminen on todettu olevan tarpeellista (Kronqvist & Jokimies 2008, 5). Tarve avoimen varhaiskasvatuksen kehittämiseksi nousee esille useissa tutkimuksissa niin valtakunnallisesti kuin paikallisestikin (Perälä, Salonen, Halme & Nykänen 2011; Mettovaara & Ylisaari 2014; Olsen 2013). Avoin varhaiskasvatus tulisikin nostaa tasaveroiseksi toimintamuodoksi muiden varhaiskasvatuspalveluiden ohella (Alila & Portell 2008).

Aiempien tutkimusten mukaan vanhemmat kokevat avoimen varhaiskasvatuksen toiminnan hyödylliseksi lasten varhaiskasvatuksen ja sosiaalisen kehityksen tukemiseksi sekä aikuisten sosiaalisten kontaktien kannalta. Avoin varhaiskasvatus toimii vaihtoehtona päivähoitolle, tarjoaa vertaisryhmätoimintaa ja hengähdystaukoja lasta kotona hoitaville aikuisille. Tärkeinä tekijöinä vanhemmat pitävät myös ohjelman ja virikkeiden tarjoamista arkeen. Avoin varhaiskasvatus vastaa perheiden tarpeisiin moninaisesti ja on täten merkityksellistä kotona olevien perheiden ja lasten hyvinvoinnille. (Alila & Portell 2008, 41; Olsen 2013, 61.)

Avoimen varhaiskasvatuspalvelujen käyttäjät pitävät lapsen kokemuksia ryhmän jäsenyydestä tärkeänä. He kokevat monipuolisen toiminnan suunnittelun ja toteutuksen lähtevän lapsen tarpeista. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen käyttäjät ovatkin muita varhaiskasvatuspalvelujen käyttäjiä tyytyväisempiä varhaiskasvatusympäristön ja välineistön monipuolisuuteen. He näkevät myös lapsen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön keskinäisen vuorovaikutussuhteen kiinteänä ja lämpimänä. (Alasuutari, Karila, Alila & Eskelinen 2014, 26-34.) Avoimet palvelut tuovatkin tukea lapsen hoitoon siirtymisen harjoittelussa (Alila & Portell 2008, 41; Olsen 2013, 61).

Vanhempien näkökulmasta avoimen varhaiskasvatuksen tärkeimmiksi kehittämisen kohteiksi tutkimusten mukaan nousevat aukioloajat, koska avointa varhaiskasvatusta järjestetään pääsääntöisesti vain koulujen toiminta-aikana. Myös sijaisjärjestelyt ja henkilöstön riittävyys herättävät tyytymättömyyttä. (Alasuutari ym. 2014, 23; Alila & Portell 2008, 48.) Lisäksi erityisen tuen tarjoaminen avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa kaipaisi kehittämistä. Alilan & Portellin (2008, 56) selvityksessä erityisen tuen huomaaminen on vastausten mukaan kohtuullisella tasolla, lapsia ohjataan tukitoimien pariin kohtuullisesti ja erityisen tuen tarve otetaan suunnittelussa huomioon riittävästi tai kohtuullisesti. Sen sijaan vuonna 2014 tehdyssä tutkimuksessa erityisen tuen tarpeen

huomiointi koettiin avoimessa varhaiskasvatuksessa muuta varhaiskasvatusta heikompana. (Alasuutari ym. 2014, 34.)

Avoimen varhaiskasvatuksen tärkeimmiksi kehittämistarpeiksi organisaation näkökulmasta Alila & Portell (2008, 65-66) luettelevat lainsäädännön kehittämisen, eri toimijoiden välisen yhteistyön kehittämisen sekä osallisuuden ja vaikuttamisen lisäämisen. Myös pedagoginen kehittäminen, erityisen tuen kehittäminen sekä koko- tai osapäivähoidon korvaaminen avoimilla varhaiskasvatuspalveluilla olisi tavoitteiden mukaista.

3.2 Vanhempien osallisuus

Varhaiskasvatuksessa tarvitaan vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä, kasvatuskumppanuutta, jotta perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13). 1.8.2015 voimaan tulleeseen varhaiskasvatukseen onkin lisätty lasta, lapsen vanhempia ja muita huoltajia koskeva säännös osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Lasten osalta säännös koskee mielipiteiden ja toivomusten selvittämistä varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioimisessa. Vanhemmilla ja muilla huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatukseen sekä sen suunnitteluun ja arviointiin. (OKM 2015.)

Osallisuudessa on kyse siitä, että otetaan selvää asiakkaiden mielipiteistä. Mikä asiakkaalle on tärkeää? Mitä mieltä asiakas on? Palvelujen ja niiden kehittämisen kohdalla kyse on siitä, miten asiakkaat saavat tietoa itseään koskevista asioista ja miten he tulevat kuulluksi, kun suunnitelmia ja päätöksiä tehdään. Otetaanko heidän mukaan arvioimaan ja kehittämään toimintaa? Kuvitellaanko, että ammattilaiset tietävät mitä lapset ja perheet tarvitsevat? Kun asiakkaalle kerrotaan suunnitelmista ja annetaan hänelle mahdollisuus kertoa mielipiteensä niistä, luodaan osallisuuden edellytyksiä. Palvelujen arvioinnissa ja kehittämisessä konkreettiset asiat ovat tärkeitä. Miten asiakkaat otetaan vastaan? Onko asiakkaiden mielipiteille tilaa? Jokaisessa ammatillisessa kohtaamisessa mitataan, kuinka valmiita ollaan ottamaan asiakkaat mukaan työhön ja kehittämiseen. Osallisuuden toteuttaminen vaatii töitä ja muutos asiantuntijakeskeisestä toiminnasta dialogiseen suhteeseen asiakkaiden kanssa ei tapahdu itsestään. Se edellyttää johdon ja

johtajien sitoutumista, toimeksi panevia ihmisiä, aikaa ja rahaa sekä tavoitteiden ja toimintaprosessin analysointia. (Oranen 2013, 122; 124.)

Vanhempien osallisuus varhaiskasvatukseen rakentuu kasvatuskumppanuuden kautta. Kasvatuskumppanuus on muotoutunut lasta, lapsuutta, vanhemmuutta, perhettä, päivähoitoa ja varhaiskasvatusta sääntelevien sosiaali-, perhe- ja päivähoitopoliittisten uudistusten myötä. Sillä viitataan varhaiskasvatushenkilöstön uudenlaiseen tapaan asennoitua vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Kumppanuudessa henkilöstön ja vanhempien roolit ja asema suhteessa lapseen määritellään tasavertaisiksi, mutta tehtäviltään erilaisiksi. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on yhdistää vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten asiantuntemus ja kokemukset lapsen hyvinvointia palvelevalla tavalla. Kasvatuskumppanuus koskee kaikkia päivähoidon asiakasperheitä. (Kekkonen 2012, 27; 42.)

Kasvatuskumppanuus tulee nähdä keinona tehdä laadukasta varhaiskasvatustyötä. Se on yhteistyötä laajempi käsite ja pitää sisällään ajatukset vanhempien osallisuuden vahvistamisesta, kasvatuskumppanuuteen liittyvän osaamisen kehittamisestä ja toimintayksiköiden kumppanuuskulttuurin rakentumisesta uudelta pohjalta. Kasvatuskumppanuuden perusidea onkin etsiä vanhempia aktivoivia ja osallisuuden mahdollistavia yhteistyö- ja viestintätapoja. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 118.) Parhaimmillaan kasvatuskumppanuudessa toteutuvat toiminnan arviointi ja tuleva suunnittelu, mikä mahdollistaa yhteisen osallisuuden lapsen parhaaksi. (Haapsalo 2013, 153.)

Kasvatuskumppanuus edellyttää luottamusta ja pohjautuu tasavertaisuuteen, molemminpuoliseen kunnioitukseen sekä haluun toimia yhdessä. Se tarkoittaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja vanhempien välistä keskinäistä ja vastavuoroista vuorovaikutusta, jonka kautta vanhemmat ja kasvattajat jakavat lapsen kasvatustehtävän yhteisesti. Pyrkimyksenä on mahdollisimman luottamuksellisesti ja avoimesti jakaa monipuolista lapsen kehitykseen, hoitoon ja kasvatukseen liittyvää tietoa. Kumppanuudessa rakennetaan yhteistyötä, jossa aikuiset voivat yhteisesti jakaa ja yhdistää havaintojaan ja tietojään lapsen tavoista toimia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31; Kanninen & Sigfrids 2012, 133; Kekkonen 2012, 43; Järvinen ym. 2009, 118.)

Kasvatuskumppanuuden perustana on kasvatukseen liittyvien arvojen pohdinta. Molempien osapuolien tulee voida avata ja määritellä omat arvonsa. Omasta elämäntilan-

teesta poikkeavan elämäntilanteen ja arvomaailman kohtaaminen ja ymmärtäminen ei aina ole helppoa. Kumppanuuteen perustuva yhteistyö kuitenkin edellyttää, että henkilöstö tuntee ja ymmärtää vanhempien kasvatuskäsityksiä arkitasoa syvällisemmin. Kasvattajien tulee selvittää vanhempien lapsikäsitys, käsitykset kasvatuksen tavoitteista ja ihanteista, kasvatusten menetelmistä ja kasvatusyhteistyöstä. (Haapsalo 2013, 147; Kekkonen 2012, 43.) Yhdessä pohdiskeleminen ja uusien vaihtoehtoisten toimintatapojen löytäminen ovat yhteistyösuhteen edellytys. Hyvään yhteistyösuhteeseen liittyy olennaisesti myös yhteisymmärrys tavoitteista sekä niiden saavuttamiseen käytettävistä välineistä eli ymmärrys kasvatuksesta ja sen tavoitteista. (Kanninen & Sigfrids 2012, 135-136; Järvinen ym. 2009, 118.)

Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuus tarkoittaa vanhempien ja henkilöstön välisiä tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa. Kasvatustumppanuuden lähtökohtana ovat lapsi ja lapsen tarpeet, jolloin toimintaa ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen. Lapselle kahden tärkeän tahon, vanhempien ja varhaiskasvattajien, tietojen ja kokemusten yhdistyminen luovat parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31; Haapsalo 2013, 145; Järvinen ym. 2009, 118.)

Kumppanuuden käsite on tehnyt yhteistyön vanhempien kanssa näkyväksi ja vahvistanut sitä. Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön ja perheiden tukemisen merkitys ymmärretään jo hyvin. Kyse on varhaiskasvatuksen ammatillisesta asenteesta: kasvatuskumppanuus avaa ammattilaiselle tietoisesti tehtävän suhteessa vanhempiin. Paino on yhteisesti jaetussa vastuussa, jonka päämääränä on tukea lapsen hyvinvointia ja sen jatkumoa. Samalla mahdollistuu vanhemmille aikaisempaa laajemmin osallistua lapsensa kasvattamiseen myös kodin ulkopuolella. (Haapsalo 2013, 145; Venninen, & Purola 2013, 51.) Vanhemmilla onkin lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja –vastuu sekä oman lapsensa tuntemus. Kasvatustumppanuudessa korostetaankin vanhemmuutta lapsen ensisijaisena ihmissuhteena ja sitä pyritään tukemaan lisäämällä vanhemman ymmärrystä lapsen tarpeista ja kehitysvaiheista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31; Kekkonen 2012, 27; Kanninen & Sigfrids 2012, 133.)

Jotta vanhemmat voivat olla osallisia varhaiskasvatuksessa, tarvitaan ihmisiä, jotka suunnittelevat ja luovat mahdollisuuksia keskusteluun ja vuorovaikutukseen, työntekijöitä, jotka kutsuvat mukaan, yllyttävät ja rohkaisevat (Oranen 2013, 124). Varhaiskas-

vatuksen henkilöstöllä on koulutuksen antama ammatillinen tieto ja osaaminen. Henkilöstöllä on myös päävastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.) Varhaiskasvatuksen ammattilaisen tulee huolehtia kumppanuuden rakentamisesta ja ylläpidosta sekä ristiriitatilanteiden ratkomisesta. Tämän suhteen syntymisessä avainasemassa on dialogisuus, jonka tunnuspiirteitä ovat oikeudenmukaisuus, tasavertaisuus, vastavuoroisuus ja luottamus. (Haapsalo 2013, 145-147; Venninen & Purola 2013, 61.)

Vanhemmat ovat erilaisia; toisiin vanhempiin yhteys löytyy helposti, kun taas toiset vanhemmat vaativat aikaa yhteistyösuhteen muodostamiseen. Osallisuutta toteutettaessa ammattilainen tarvitsee vuorovaikutustaitoja, kykyä ammatillisten näkemysten esiintuomiseen sekä ennen kaikkea vanhempien kokemusten kuuntelua ja ymmärtämistä. Haasteena on löytää kunkin perheen kanssa aito kohtaava dialogi, joka vaatii tietoista läsnäoloa. Vanhemmilla ja ammattilaisilla on tarjota erilaisia näkökulmia ja erilaista tietoa lapsesta. Ammattilainen ei omista valmiita ajatuksia eikä tiedä vastauksia vaan uskaltaa kysyä niitä yhdessä vanhempien kanssa jäsentäen vanhempien kasvatuskäsitteitä ammatilliselta perustalta. (Kanninen & Sigfrids 2012, 134; Venninen & Purola 2013, 61.) Työntekijöiden pitää olla valmiita kyseenalaistamaan omaa ja organisaation toimintaa ja olla avoimia uusille ajatuksille (Oranen 2013, 124).

Avoimen varhaiskasvatuksen palveluja käyttävät vanhemmat antavat lapsensa usein ensimmäistä kertaa hoitoon kodin ulkopuolelle ja voivat olla hyvinkin herkkiä sekä epävarmoja lapsensa selviytymisestä. Vanhempien luottamus syntyy heidän ja varhaiskasvattajan välisen suhteen rakentumisesta sekä siitä, millä tavalla heille välitetään tietoa lapsesta. Vanhemmille lapsen turvallisuus ja turvallisessa suhteessa oleminen kasvatuskumppanin kanssa onkin ensiarvoisen tärkeää. Vuorovaikutussuhteen luomisessa empaattisella työotteella ja asenteella toimiva varhaiskasvattaja ottaa huomioon vanhempien jännityksen ja tunteet ja asettuu näin auttamaan heitä heidän tilanteessaan. (Haapsalo 2013, 147-148.)

Avoimen varhaiskasvatuksen arjessa kasvatuskumppanuus näkyy lapsen kerhoihin tuonti- ja hakutilanteissa. Näissä tilanteissa vanhempia voidaan rohkaista puhumaan, kyselemään tai pohtimaan yhdessä lapseen liittyviä asioita. On tärkeää jakaa lyhyestikin ajatuksia lapsestaan ja kuulla päivän tapahtumista. Samalla lapsi saa kokemuksen kuinka hänelle tärkeät aikuiset keskustelevat yhdessä hänen kanssaan ja hänestä. Pedagogi-

nen kumppanuus ja vanhempien osallisuus edellyttävät myös kokonaisvaltaisempaa tietoisuutta kuin mikä toteutuu lyhyissä keskustelutuokioissa. Kasvatuskumppanuuden edistäminen ja kehittäminen on ohjaajalle koko toimintakauden kestävä lapsen hyvän kasvun parhaaksi. Kasvatuskumppanuus ei ole pysyvä staattinen tila, vaan jatkuva prosessi vanhempien ja ammattilaisen välillä. (Haapsalo 2013, 144-145;152.)

Alasuutarin ym. vuonna 2014 (18-20) tekemässä selvityksessä vanhemmat näkivät kasvatuskumppanuuden varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa melko tärkeäksi, vaikkakaan kasvatusyhteistyötä ei nähty kovin monimuotoisena. Avoimessa varhaiskasvatuksessa henkilöstön ja vanhempien suhde on kuitenkin perinteistä päivähoitoa selvästi löyhempi. Tämä saattaa johtua siitä, että lapset käyvät avoimessa varhaiskasvatuksessa epäsäännöllisemmin kuin kokopäivähoidossa ja ovat siellä vähemmän aikaa kerrallaan. (Alasuutari ym. 2014, 38.) Alila & Portell (2008, 65-66) ovat tutkimuksessaan tuoneetkin esille tarpeen avoimen varhaiskasvatuksen asiakkaiden osallisuuden ja vaikuttamisen lisäämisestä. Tämä sisältää lasten ja vanhempien mahdollisuuden vaikuttaa toiminnan sisältöön, vanhempien omaehtoisen toiminnan lisäämisen sekä toiminnan sisältöjen kehittämisen vastamaan paremmin asiakkaiden tarpeita. Edelleen vuonna 2014 Alasuutari ym. ovat todenneet, että vanhempien ja lasten osallisuuden ei nähdä toteutuvan varhaiskasvatuksessa riittävästi. Myös Perälä, Salonen, Halme & Nykänen (2011, 20) nostavat kumppanuuden vahvistamisen lasten ja perheiden palvelujen yhdeksi keskeiseksi kehittämiskohteeksi.

Tutkimusten mukaan vanhemmat kokevat, että voivat vaikuttaa palvelu- ja hoivatilanteiden sisältöön, palvelumahdollisuuksien valintaan sekä lapsensa varhaiskasvatussuunnitelmaan. Sen sijaan toimintaan ei voida osallistua riittävästi. (Perälän ym. 2011, 68-72; Kronqvist & Jokimies 2008, 32.) Vanhempien osallistuminen on aktiivisinta liittyen ammattilaisten järjestämiin tapaamisiin kuten vanhempainiltoihin tai -ryhmiin. Vanhempien haluttomuus osallistua ammattilaisten järjestämiin tapaamisiin on harvinaista. Arvioitaessa vanhempien osallisuutta palvelujärjestelmässä ja kunnassa on havaittu, että keskeisimmät kehittämisalueet liittyivät vanhemmille tiedottamiseen ja vanhempien mahdollisuuksiin antaa palautetta. Kumppanuus vaatii tasavertaista osallistumista, aktiivisuutta ja vastuunottoa ja näin ollen saattaa aiheuttaa stressiä joillekin vanhemmille. Toisaalta myös joidenkin ammattilaisten saattaa olla vaikea luopua vallastaan ja suhtautua vanhempiin tasavertaisina kumppaneina. (Perälä ym. 2011, 80-83.)

Asiakkaiden osallisuuden ja vaikuttamisen lisäämiseksi Alila & Portell (2008, 86) ehdottavat asiakkaiden ja potentiaalisten asiakkaiden palvelutarpeiden kartoittamisen tehostamista sekä asiakkaiden vaikuttamisen ja osallistumisen lisäämistä toiminnassa ja sen suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Avoimen varhaiskasvatuksen maksuttomuus ja/tai asiakasmaksujen kohtuullisuus sekä palvelujen saatavuus lähipalveluina mahdollistavat asiakkaiden osallistumisen.

Ikonen & Lappalainen (2014, 74) ovat pro gradu –tutkielmassaan selvittäneet vanhempien näkemystä vanhempien ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta unelmien päiväkodissa. Heidän mukaansa aloite vuorovaikutukseen tulisi pääosin päiväkodilta, mutta myös vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus aloitteen tekemiseen. Merkittävimpiä vuorovaikutuskeinoja olisivat päivittäiset keskustelut sekä ennalta sovitut kasvatuskeskustelut, joihin tulisi olla mahdollisuus aina tarvittaessa. Lisäksi toiveissa olisi sähköisten viestintäkanavien käyttäminen tiedotuskanavana. (Ikonen & Lappalainen 2014, 74.) Sähköinen tiedottaminen nousi esiin myös Kronqvistin ja Jokimiehen kuusi vuotta aiemmin tehdyssä tutkimuksessa (2008, 32).

Vuorovaikutussuhteen tulisi vanhempien näkemysten mukaan olla suora, rehellinen, yhdenvertainen sekä avoin. Unelmien päiväkodissa vanhemmilla olisi mahdollisuus olla mukana toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja kehittämisessä. Osallistuminen olisi vanhemmille vapaaehtoista. Vanhempien ollessa osallisina, voitaisiin hyödyntää heidän asiantuntijuuttaan. Osallistumiskanavana toimisivat vanhempainillat ja –infot, ideariihet sekä vanhempainyhdistys. Vanhemmat voisivat vaikuttaa päiväkotiin ja sen toimintaan lisäksi kyselyiden kautta. Merkittävämmäksi tavaksi olla mukana päiväkodin toiminnassa vanhemmat nostivat heidän työnsä ja harrastuksensa. Lisäksi he haluaisivat olla mukana yhteisissä tapahtumissa ja juhlissa, mutta lähinnä katsojan roolissa. Myös avoimien ovien päivät mahdollistaisivat vanhempien osallistumista toiminnan seuraamiseen. Aktiivisen roolin he voisivat ottaa retkillä avustajina, liikunta- ja taidetuokioilla, rahankeruussa, leipomisessa sekä muussa yhteisessä puuhastelussa. (Ikonen & Lappalainen 2014, 75-76.)

3.3 Käyttäjälähtöinen kehittäminen

Nykyaikaisessa palvelutoiminnassa korostetaan käyttäjälähtöisyyttä ja viime vuosina käyttäjälähtöisyys on noussut esiin myös hyvinvointipalveluissa. Hyvinvointipalveluiden kehittämisen yhteydessä on korostettu kansalaisten, asiakkaiden tai palvelunkäyttäjien roolia. Perinteisen ylhäältä-alas tapahtuvan kehittämistoiminnan sijaan kannatetaan alhaalta-ylös, toimijoista käsin, etenevää kehittämistoimintaa, jonka tavoitteena on ihmisten tarpeisiin perustuvien palveluiden kehittäminen. Palveluita kehittämällä pyritään laadukkaampiin palveluihin palvelurakenteen tai toiminnan kehittämisen kautta. Kehittämisen tavoite voidaan määritellä ulkoapäin tai määrittely voidaan toteuttaa yhdessä eri toimijoiden kanssa. Kehittäminen voi olla hankeperustaista tai jatkuvaa kehittämistoimintaa. Kehittämistoiminta voi olla uusien ideoiden keksimistä tai niiden levittämistä ja vakiinnuttamista. Onnistunut kehittämistoiminta saattaa levitä laajemmin eri organisaatioiden ja toimijoiden käyttöön. (Sanders & Stappers 2008, 1; Toikko 2012, 144-151.)

Kaupallisille yrityksille asiakkaiden tarpeiden kartoittaminen ja heidän toiveidensa kuuleminen on kohtalon kysymys. Julkisia palveluja on kuitenkin ollut mahdollista tuottaa ja kehittää ilman kansalaisten tilanteiden ja tarpeiden huolellista kartoittamista, ilman indikaattoreita palvelujen toimivuudesta ja kuulematta käyttäjien kokemuksia ja ideoita. (Oranen 2013, 123.) Kokemukset osoittavat, että käyttäjäkokemuksen systemaattinen kehittäminen ja vuorovaikutuksen lisääminen käyttäjien ja tuotekehityksen välillä tuottavat uutta tietoa tuotekehitysprojekteihin. Tavallisillakin käyttäjillä voi olla hyviä ja tärkeitä ideoita, joita voidaan tukea kehittämällä käyttäjien kokemusta, tarjoamalla käyttäjille sopivia virikkeitä ja suunnittelemalla käyttäjien osallistuminen tarkoituksenmukaisesti. Käyttäjätuntemuksen merkitys korostuu entisestään, kun käyttäjien tarpeet erilaistuvat. Mahdollisuudet hankkia käyttäjätietoa kuitenkin vaihtelevat resurssien mukaan. (Hyvönen, Heiskanen, Repo & Saastamoinen 2007, 31;35.)

Jos halutaan luoda asiakaslähtöistä toimintakulttuuria tai toimia aktiivisesti, asiakkaiden kokemukset on otettava vakavasti (Högnabba 2008, 15). Palveluiden kehittämisen kannalta asiakkaat muodostavat keskeisen käyttäjäryhmän. Asiakkaat nähdään henkilöinä, joilla on oleellista tietoa asiakkuudesta, palveluista ja palvelurakenteista. Asiakkaan kokemustieto perustuu hänen omiin kokemuksiin, mutta sen rinnalla korostetaan myös kollektiivista tietoa. Olennaista on, että yksittäinen asiakas osallistuu ja jakaa kokemuksiaan viiteryhmässään. Parhaimmillaan henkilökohtaisen tiedon rinnalle syntyy

vastavuoroista kollektiivista tietoa. (Toikko 2012, 162.) Asiakaskeskeisyyden tärkein elementti onkin, että asiakas nähdään oman elämänsä parhaana asiantuntijana. Asiakkaan tarpeet korostuvat vuorovaikutuksessa, jolloin työntekijän rooli on olla se, jolle asioita voi reflektoida. Vaarana asiakaskeskeisyydessä on mennä liiaksi mukaan asiakkaan ehdoilla, jolloin vuorovaikutus ei välttämättä tuota uutta ymmärrystä kummallekaan osapuolelle. (Högnabba 2008, 15.)

Käyttäjälähtöisessä kehittämisessä lähtökohtana on, että kehittämiseen osallistuvat ne ihmiset, joiden elämään kehittämistoiminta liittyy. Kun tavoitellaan käyttäjien maailman ymmärtämistä, käyttäjiltä kerätään tietoa, jonka avulla kehittämisprosessia voidaan ohjata paremmin vastaamaan toimijoiden intressejä ja tavoitteita. Tietoa käytetään myös palvelun kehittämiseksi paremmin vastaamaan käyttäjien tarpeita. Ymmärrys käyttäjien kokemuksista ja tarpeista ohjaa kehittämistoimintaa tuottaen parempia palveluita. Kun käyttäjät osallistuvat kehittämistoimintaan, käyttäjien osallistumisen avulla voidaan muodostaa realistinen kuva tavoitteesta ja sen saavuttamisen tavoista. (Toikko & Rantanen 2009, 96-97.)

Käyttäjien rooli jo tuotekehityksen ja innovaatioprosessin varhaisvaiheissa voisi olla nykyistä suurempi, jotta käyttäjillä olisi mahdollisuus vaikuttaa enemmän. Prosessin alkuvaiheessa valintoja rajaavia ratkaisuja on tehty vielä vähän ja vaikuttamisen mahdollisuuksia on siten enemmän. Toisaalta käyttäjillä ei vielä ole kokemusta tuotteista, jolloin heidän voi olla vaikea antaa konkreettisia kehittämis ehdotuksia. Käyttäjien osallistuminen kehittämiseen voi olla suoraa, jolloin käyttäjät ovat mukana tuotekehitysprosessissa tuoden ideansa ja ehdotuksensa siihen tai tuotekehittäjät voidaan viedä käyttäjien luokse tekemään kenttätutkimusta. Käyttäjiä havainnoimalla ja haastatteleamalla kehittäjät voivat oppia ymmärtämään asiakkaiden tarpeita ja käyttöympäristön vaatimuksia. Tavoitteena on saada käyttäjien ja kehittäjien maailmat kohtaamaan. Kun kehitetään käyttäjätuntemusta sekä tiivistetään käyttäjien ja kehittäjien vuorovaikutusta, voidaan kehittäjien ja käyttäjien näkemys kehitysprosessista ja käyttäjien tarpeista saada lähentymään toisiaan. Käyttäjien osallistuminen yksittäiseen tuotekehitysprosessiin tuo uutta osaamista ja auttaa uudenlaisen käyttäjäsuhteen kehittämisessä. Se ei kuitenkaan takaa toimintatavan yleistymistä ja vakiintumista tai käyttäjäsuhteen syvenemistä, jos kokeilu jää kertaluonteiseksi. (Hyvönen ym. 2007, 32-33; 44.)

Palvelun käyttäjien osallistumisen avulla tuetaan palveluiden kehitystä paremmin vastaamaan asiakkaiden intressejä. (Toikko 2012, 165). Asiakslähtöiset arvioinnit, arviointimenetelmät ja niiden vaikutukset ovatkin nousseet tärkeiksi myös sosiaalityön suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioinnissa. Asiakkaan puhe halutaan saada esille ja samalla edistää asiakkaiden osallistumiskäytäntöjä. Käyttökelpoisia välineitä tai tapoja asiakasosallisuuden toteuttamiselle ei kovin paljon sosiaalityön kentällä ole. Asiakslähtöiset menetelmät jäävät usein kertaluonteisiksi kokeiluiksi tai selvityksiksi, ja pysyviä asiakkaiden tai kuntalaisten osallistumisväyliä on vaikea luoda. Toisaalta julkisen sektorin palveluntarjonnan tarkoituksena ei ole huomioida pelkästään asiakkaat, vaan yhtälailla luoda kuntalaisille oikeuksia käyttää ja arvioida tarvittaessa julkisen sektorin eri palveluja. (Högnabba 2008, 14-15.)

Hytönen (2014) on opinnäytetyössään kehittänyt päivähoiton toimintamallia käyttäjälähtöisesti palvelumuotoilua hyödyntäen. Hytösen tutkimuksessa päiväkodin henkilöstö koki perheiden mukanaolon päiväkodin toimintamallin suunnittelussa tärkeänä ja toivoi heidän osallistumistaan kehittämiseen. Tutkimuskohteena olleen henkilöstön mielestä vanhemmille oli luotava mahdollisuus vaikuttaa päiväkodin toimintaa ja lisättävä myös tiedottamista vaikuttamisen mahdollisuuksista. Vanhemmilla nähtiin olevan halukkuutta vaikuttamiseen ja koettiin, että heille tulee antaa siihen mahdollisuuksia. Palvelumuotoilu koettiin tähän hyvänä menetelmänä. Hytösen mukaan käyttäjäkeskeisyys voidaankin nähdä vanhempien ymmärryksessä palvelumuotoilusta ilmiönä ja sen käytöstä päiväkodin toimintamallien kehittämismenetelmänä, perheille tiedottamisessa ja osallisuuden mahdollistumisessa sekä palvelumuotoiluprosessin oikea-aikaisuudessa. Oleellista on, että vanhemmat tietävät mitä heiltä odotetaan ja etsitään perheille sopiva tapa toiminnan suunnitteluun osallistumiseen. (Hytönen 2014, 28-30.)

3.4 Yhteenveto

Tässä opinnäytetyössä käytetään käsitettä avoin varhaiskasvatus, joka on vakiintunut yleisesti käytössä olevaksi käsitteeksi lainsäädännössä vielä käytössä olevan leikkitoiminnan sijaan. Avoin varhaiskasvatus on käsitteenä laajempi ja tavoitteellisempi sisältäen monimuotoisemman toiminnan järjestämisen mahdollisuuden. Salorinteen Bertasta puhuttaessa avoimen varhaiskasvatuksen toimintaan kuuluvat lapsille suunnatut kerhot,

lapsiparkki ja perhekerho. Näistä kaikista toimintamuodoista voidaan jatkossa puhua käsitteen kerhot alla.

Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä toimii vanhempien osallisuus ja käyttäjälähtöinen kehittäminen. Avoimen varhaiskasvatuksen merkityksen selvittäminen lapsille ja perheille avaa lähtökohtia siihen, miksi vanhemmilla on oleellinen rooli avoimen varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Avoimen varhaiskasvatuksen kehittäminen on todettu aiemmissa tutkimuksissa tarpeelliseksi ja vanhempien mukana oleminen kehittämisessä on ensisijaisen tärkeää, koska heillä on lastensa paras tuntemus ja tietämys perheidensä palvelujen tarpeista. Lisäksi vanhemmilta löytyy halua osallistua varhaiskasvatuksen toimintaan ja kehittämiseen. Myös uusi varhaiskasvatuslaki velvoittaa varhaiskasvatuspalvelujen järjestäjiä ottamaan vanhemmat mukaan toiminnan suunnitteluun ja arvioimiseen lisäämällä osallisuutta.

Tässä opinnäytetyössä onkin näkökulmaksi valittu nimenomaan vanhempien osallisuus Salorinteen Bertan avoimen varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Lasten osallisuuteen on Salorinteen Bertassa kiinnitetty enemmän huomiota toiminnan alusta asti ja sitä on kehitetty käytännön varhaiskasvatustyössä pidempään, joten myös toimintatapoja arjessa on enemmän. Vanhempien osallisuus on vielä melko alkutekijöissä ja perinteisten yhteistyötapojen rinnalle kaivataan uusia menetelmiä, joilla vanhempien on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatustoimintaan, sen kehittämiseen ja arviointiin aiempaa aktiivisemmin. Vanhempien aktiivinen osallisuus mahdollistaa avoimen varhaiskasvatuksen käyttäjälähtöisen kehittämisen (kuvio1).

KUVIO 1. Teorialähtökohdat tiivistettynä

4 MENETELMÄLLISET LÄHTÖKOHDAT

4.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Kvalitatiivinen tutkimus sisältää lukuisia erilaisia lähestymistapoja ja aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä ihmisen ja hänen elämänsä tutkimiseksi. Näissä menetelmissä yhteisenä piirteenä korostuu muun muassa kohteen esiintymisympäristöön ja taustaan, kohteen tarkoitukseen ja merkitykseen, ilmaisuun ja kieleen liittyvät näkökulmat. Yhteistä koko laadullisen tutkimuksen kirjolle on elämismailman tutkiminen. (Koppa 2015; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Lähtökohtana opinnäytetyön tutkimuksessa oli todellisen elämän kuvaaminen kokonaisvaltaisesti ja tutkimuksen aineisto kerättiin luonnollisessa, todellisessa tilanteessa. Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillisesti tutkimuksen kohdejoukko valittiin tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotosta käyttäen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 157-160.) Koska laadullisessa tutkimuksessa pyritään mm. kuvaamaan jotain ilmiötä, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle, on tärkeää, että henkilöt, joilta tieto kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mieluusti mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85).

Tässä opinnäytetyössä tutkimusjoukoksi valittiin Salorinteen Bertan avoimen varhaiskasvatuksen sen hetkiset käyttäjät sekä kaikki toiminnasta kiinnostuneet, koska heillä oletettiin olevan kokemusta ja tietoa toiminnasta sekä mielenkiintoa kertoa toiveensa ja mielipiteensä toiminnan kehittämiseksi. Tutkimustilaisuuteen kutsuttiin avoimella kutsulla Salorinteen Bertan asiakkaat sekä mahdollisia tulevia käyttäjiä eli Siivikkalan, Vihattulan ja Mettistön alle kouluikäisten lasten vanhempia. Kohdistamalla kutsu melko laajalle kohdejoukolle uskottiin asiasta kiinnostuneita perheitä saatavan mukaan enemmän. Näin myös heidän mielipiteistään voitaisiin muodostaa kattavampi kuva alueen lapsiperheiden palvelun tarpeesta ja toiveista avoimen varhaiskasvatuksen osalta.

4.2 Palvelumuotoilu

Opinnäytetyön toteutuksessa hyödynnettiin käyttäjälähtöiseen kehittämiseen palvelumuotoilu-ajatusta. Palvelumuotoilu-ajattelu on yksi keino vastata asiakkaita paremmin palvelevan toiminnan suunnittelun haasteisiin. Palvelumuotoilussa hyödynnetään muotoilussa käytettyjä menetelmiä käyttäjätiedon keräämisessä ja hyödyntämisessä. Perinteinen asiakaspalautteen kerääminen ei aina anna tietoa, jonka perusteella varsinaista käyttäjäkokemusta voitaisiin arvioida. Palvelumuotoilussa asiakkaan rooli nähdään aktiivisen käyttäjän roolina palvelun vastaanottajan sijaan. Palvelumuotoilu lähtee inhimillisen toiminnan, tarpeiden, tunteiden ja motiivien kokonaisvaltaisesta ymmärtämisestä. Sen pohjalta voidaan tuottaa uusia palveluinnovaatioita. (Miettinen, Raulo & Ruuska 2011, 13.)

Palvelumuotoilu vaatii perinteistä käyttäjälähtöistä suunnittelua tiiviimpää yhteistyötä asiakkaan kanssa. Asiakkaat osallistuvat kehitystyöhön ja heidät haastetaan keräämään tietoa ja kertomaan palvelukokemuksistaan. He tuottavat tietoa, jota voidaan tulkinnan avulla käyttää palvelujen suunnitteluun. Asiakas rakentaa yhdessä palveluntuottajan kanssa palvelukokemuksen, joka sopii hänen toimintaympäristöönsä ja tarpeisiinsa. Muotoilijan täytyy ymmärtää, miten palvelun arvo, merkitys ja käyttötavat eri tilanteissa liittyvät käyttäjien jokapäiväiseen elämään. (Miettinen 2011, 21-26.)

Palvelumuotoilu hyödyntää luovia työskentelytapoja, joiden avulla tuotetaan kokonaan uusia ratkaisuja suunnitteluongelmiin. Se mahdollistaa uusien haluttavien ja käyttökelpoisten palvelujen sekä suunnitteluratkaisujen kehittämisen ja antaa uudenlaisen lähestymistavan kokemuksen tuotteistamiselle ja palveluympäristön kehittämiseksi. Sen avulla muotoillaan palveluorganisaatio käyttäjäkokemuksien ja palvelujen käyttäjien vuorovaikutuksen ympärille. Palvelumuotoilijat keskittyvät siihen, miten ihmiset kokevat organisaatioiden tarjoamia palveluja. (Miettinen 2011, 27-30.)

Asiakkaan lisäksi palvelumuotoilussa huomioidaan palvelun tuottajan näkökulma. Tavoitteena on luoda palvelukokonaisuus, joka on tehokas ja tunnistettava. (Miettinen 2011, 31.) Palvelumuotoilun keskeisenä ajatuksena onkin palvelun tuottajan sekä käyttäjän osallistaminen palvelun kehittämiseen. Palvelun käyttäjä on oman elämänsä ja toimintansa asiantuntija, jolla on arvokasta tietoa annettavana palveluita kehitettäessä.

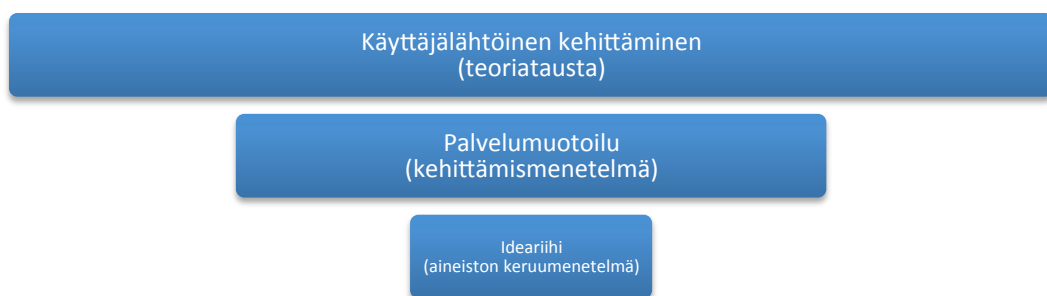
Yhteiskehittämisen tavoitteena onkin, että kaikki asiat ja näkökannat tulisivat mahdollisimman laajasti huomioituiksi. (Tuulaniemi 2011, 116-117.)

Opinnäytetyön tutkimusympäristönä toimineessa Ylöjärven kaupungissa asiakkaiden mielipiteitä ja kokemuksia varhaiskasvatuspalveluista kerätään asiakastyytyväisyyskyselyillä, jotka tehdään kahdesti vuodessa. Varhaiskasvatuksessa kysely on keskittynyt pääasiassa yksittäisen yksikön varhaiskasvatuksen sisältöön ja heidän kanssaan tehtävän yhteistyön laatuun. Kyselyssä palvelutarjonnan kokonaisuus, palvelupolku ja palvelujen vastaaminen perheiden tarpeisiin on jäänyt vähälle huomiolle. Varsinaiseen varhaiskasvatuspalvelun tai -toiminnan sisällön suunnitteluun vanhemmilla on ollut mahdollisuus osallistua yksittäisten yksiköiden vanhempainilloissa tai vanhempainyhdistysten kautta. Yhtenäisiä käytäntöjä vanhempien suunnitteluun osallistumiseen ei ole. Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa on kuitenkin huomioitu asiakkaiden osallisuuden merkitys palveluja suunniteltaessa ja kehitettäessä. Suunnitelman mukaan on tärkeää, että lapset ja huoltajat voivat osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Yhteisenä tavoitteena on lapsen hyvä arki. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaiset tarpeet sekä perheen kieli ja kulttuuritaustat. (Hei, me osataan! 2015, 18.)

Koska Salorinteen Bertan toiminta oli suunniteltu toiminnan alkaessa syksyllä 2014 nopealla aikataululla täysin työntekijälähtöisesti, koettiin toiminnan jatkoa suunniteltaessa tärkeäksi saada asiakkaiden ääntä enemmän kuuluville. Kun jo heti ensimmäisen toimintakauden aikana asiakkailta toivottiin palautetta, jotta toiminnasta voitiin kehittää mahdollisimman hyvin heidän tarpeitaan palvelevaa, huomattiin, että heillä oli halu vaikuttaa ja tuoda mielipiteitään sekä toiveitaan esiin. Toiminnan käynnistyttyä asiakkaita kuultiinkin päivittäisten tapaamisten yhteydessä ja toimintaa muutettiin jo ensimmäisen vuoden aikana toiveiden perusteella. Esimerkiksi kerhojen aikatauluja muokattiin palvelemaan paremmin asiakasperheiden tarpeita. Salorinteen Bertassa onkin tarkoituksena siirtyä organisaatio- ja työntekijälähtöisestä suunnittelusta enemmän käyttäjälähtöisen kehittämiseen ja toimintaan. Tätä tukee myös Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatusorganisaation tavoite osallisuuden lisäämisestä sekä lasten että vanhempien osalta (Hei, me osataan 2015, 18). Avoimen varhaiskasvatuksen asiakkaita toiminnan kehittämiseen osallistamalla on mahdollista muokata palveluita vastaamaan paremmin perheiden tarpeisiin ja sitä kautta saada myös asiakasmäärää kasvatettua.

4.3 Ideariihi aineiston keruumenetelmänä

Opinnäytetyössä aineiston keruumenetelmänä käytettiin ideariihi –menetelmää, joka vastaa palvelumuotoilun sekä sen myötä myös käyttäjälähtöisen kehittämisen vaatimukseen. Käyttäjälähtöinen kehittäminen toimi avoimen varhaiskasvatuksen kehittämistyössä teoriataustana, palvelumuotoilu kehittämismenetelmänä ja ideariihi konkreettisena aineiston keräämisen menetelmänä. Näiden kolmen käsitteen tasoja suhteessa toisiinsa kuvataan kuviossa 2.

KUVIO 2. Käytettyjen menetelmien tasot

Ideariihi on luovan ongelmanratkaisun menetelmä ja sen tavoitteena on kehittää suuri määrä ideoita turvallisessa ympäristössä kaikkien ryhmän jäsenten osallistuessa (Innokylä 2015). Menetelmän lähtökohtana käytetään tilannetta, johon on olemassa monenlaisia vastauksia ja ratkaisuja. Ideariihessä osallistujat toimivat aktiivisesti, luovasti ja ennakkoluulottomasti ajatellen. (Koppa 2015.)

Ideariihin aluksi tutkimusryhmälle kerrotaan tutkimusmenetelmästä sekä esitellään kysymys, johon ideariihellä haetaan vastausta. Kysymys voidaan myös kirjoittaa näkyville. Opinnäytetyössä tämä kysymys oli: Mitä asiakasperheet toivovat Salorinteen Bertan toiminnalta? Kaikki vastaukset ja niihin liittyvät reaktiot selityksiä vaatimatta kirjataan ylös seinälle/taululle/tarralapuille tms. siten, että ne ovat kaikkien nähtävillä. Muistiinpanot toimivat myös tutkimusaineistona. Vastauksia ei tässä vaiheessa arvioida, arvostella tai hylätä. Sen sijaan lennokkaat ja villit ideat ovat tervetulleita. Ne auttavat ryhmää irtaantumaan totutuista ratkaisuista ja ajattelumalleista, huumorikin on sallittua tunnelman rentouttamiseksi. Tällöin voidaan löytää mahdollisimman hyvä ratkaisu. Ideointia jatketaan niin kauan kuin uusia ideoita tulee, mutta ei kuitenkaan liian pitkään.

Ideariihen vahvuutena on, että ideoita tulee paljon ja toisten ideoiden pohjalta voi löytyä uusia ideoita. Kun ideoita on paljon, on todennäköistä, että joukossa on myös hyviä toteuttamiskelpoisia ideoita. (Innokylä 2015; Koppa 2015.)

Ideariihi voidaan toteuttaa järjestelmällisesti tai järjestäytymättömästi. Opinnäytetyön aineistonkeruussa käytettiin järjestäytymätöntä menetelmää, jossa ryhmän jäsenet saivat esittää ideansa satunnaisessa järjestyksessä niiden tullessa mieleen. Tällöin ideointi oli rennompaa. (Koppa 2015.)

4.4 Ideariihen toteuttaminen

Opinnäytetyön tutkimusaineiston keräämisen oli suunniteltu tapahtuvan kahdessa erillisessä ideariihi -tilaisuudessa huhti-toukokuussa 2015. Tilaisuudet oli tarkoitus järjestää eri aikoihin, toinen aamupäivällä ja toinen illalla, jotta mahdollisimman monella asiasta kiinnostuneella olisi ollut mahdollisuus osallistua Siivikkalan alueen avoimen varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Avoimen varhaiskasvatuksen henkilöstön lisäksi mukaan kutsuttiin Salorinteen Bertan nykyiset asiakkaat sekä mahdollisia tulevia käyttäjiä eli Siivikkalan, Vihattulan ja Mettistön alle kouluikäisten lasten vanhempia. Ideariihestä tiedotettiin tilaisuutta edeltävällä viikolla, reilu viikkoa ennen niiden toteutumista. Tiedottaminen hoidettiin Siivikkalan alueen kolmen päiväkodin sekä lastenneuvolan kautta, joissa kaikissa laitettiin paperiset kutsut (Liite 1) esille oviin. Yhdessä päiväkodissa hyödynnettiin lisäksi Tenavanettiä sähköisenä tiedotuskanavana ja ainakin yhdessä myös päiväkodin vanhempien sähköpostilistoja. Varhaiskasvatuksen Facebook-sivuille tilaisuudesta ei ilmoitusta saatu pyynnöstä huolimatta. Siinä oma aktiivisuus ja asiasta muistuttaminen olisivat voineet tuottaa tulosta. Lisäksi tiedotusta tehtiin suullisesti tilaisuuksista kertomalla. Suullinen tiedottaminen tuntui tehokkaimmalta keinolta, koska sitä kautta mukaan lupautui osallistumaan paikalle tulleista viisi vanhempaa. Suullisesti saatiin myös ehkä -lupauksia, mutta niistä useimmat eivät toteutuneet.

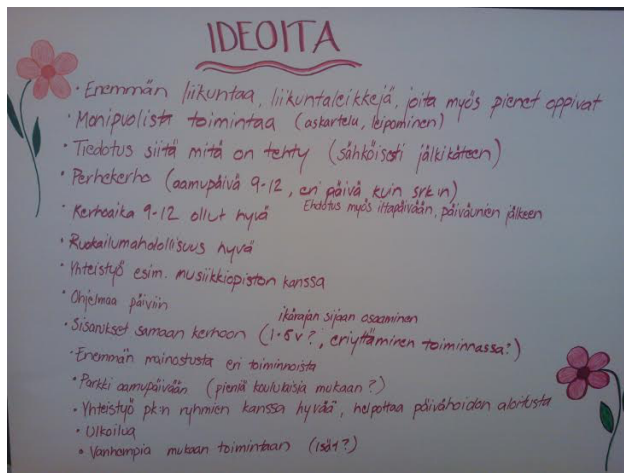
Tilaisuuksiin odotettiin ennakkoon osallistuvan yhteensä noin 20 perhettä. Tiistaille 12.5.2015 ilta-aikaan suunniteltu ideariihi peruttiin osanottajien puutteen vuoksi, kun ennakkoon ilmoittautuneita oli vain yksi. Ke 13.5.2015 klo 9-11 ideariihi järjestettiin ja paikalla oli kahdeksan vanhempaa, joista kuusi oli Bertan sen hetkisiä asiakkaita ja kaksi toiminnasta jatkossa kiinnostuneita.

Opinnäytetyön tekijä toimi ideariihen vetäjänä ja osan ajasta paikalla oli myös toiminnasta vastaavan päiväkodin johtaja. Toinen Bertan työntekijä vastasi ideariiheen mukana tulleiden lasten hoidosta, vaikka alun perin tarkoituksena oli, että hänkin olisi ollut ideariihessä mukana. Koska päiväkodin työntekijöillä oli tuona päivänä äkillisiä poissaoloja, oli asia järjestettävä näin koko päiväkodin arjen sujumisen vuoksi.

Tilaisuus aloitettiin kahvien juomisella ja yleisellä jutustelulla. Kun kaikki olivat saapuneet paikalle, lapset pääsääntöisesti siirtyneet leikkeihin ja kahvit juotu, aloitettiin työskentely. Aluksi tilaisuuden tarkoitus esiteltiin vanhemmille suullisesti, muuten puheenvuoro oli pääasiassa vanhemmilla koko tilaisuuden ajan. Vanhemmille annettiin vapaat kädet keskusteluun ja heille tärkeiden asioiden esiin tuomiseen, eikä heidän palautettaan ja ideoitaan tyrmätty tai arvioitu. Ideoiden keruuvaihe sujui joustavasti ja kaikki paikalla olijat rohkenivat tuoda ajatuksiaan esiin. Toisten ajatuksia ei tyrmätty tai arvosteltu, sen sijaan kannatusta annettiin joillekin ideoille. Ideoita myös jatkojalostettiin luovasti yhteishenkeä ylläpitäen. Vanhempien esiin tuomat ajatukset ja ideat kirjattiin keskustelun edetessä seinässä kaikkien nähtävillä olevalle kartongille. Uusien ideoiden lisäksi vanhemmat toivat oma-aloitteisesti keskustelussa esiin kaikki työntekijöiden etukäteen listaamat asiat, joista oltiin kiinnostuneita kuulemaan mielipiteitä. Paikalla olleen henkilöstön tehtävänä oli lähinnä vastata vanhempien toiminnasta esittämiin kysymyksiin avoimeen varhaiskasvatukseen sekä päivähoidon ylipäätään liittyen.

4.5 Aineistolähtöinen analyysi

Tutkimustilaisuudessa aineisto kerättiin kirjoittamalla vanhempien ideat, ehdotukset ja ajatuksen seinällä olevalle kartongille (kuva 1), jossa ne olivat kaikkien nähtävillä koko tilaisuuden ajan. Kirjaamisen nopeuttamiseksi aineisto kirjattiin pelkistetyssä muodossa sanatarkan kirjaamisen sijaan. Ideariihen jälkeen aineisto kirjoitettiin muistiin tietokoneelle saman päivän aikana, jotta se oli muistettavissa mahdollisimman tarkkaan tilaisuudessa tehtyjen kirjausten avulla.

KUVA 1. Ideoita kirjattuna.

Ideariihessä kerätty aineisto analysoitiin aineistolähtöisesti eli induktiivisesti. Induktiivisesti edetessä tutkimusaineistolle tehdään tutkimuskysymyksen tarpeiden mukaisia kysymyksiä. Aineisto teemoitellaan tai luokitellaan ja etsitään niistä yleisiä linjoja tai yleistämismahdollisuuksia. Aineistolähtöisessä tutkimuksessa aineiston analyysissä edetään yksittäisistä havainnoista yleisempiin väitteisiin. Lopuksi aineisto yhdistetään muiden tutkimusten tuloksiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tässä opinnäytetyössä aineiston analyysi aloitettiin lukemalla ideariihestä kirjatut muistiinpanot läpi. Tämän jälkeen aineisto teemoiteltiin. Teemoittelussa kyse on laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Tämä mahdollistaa vertailun tiettyjen teemojen esiintymisestä aineistossa. Ideana on etsiä tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Viimeistään analyysin tässä vaiheessa on oltava selvillä haetaanko aineistosta samanlaisuutta vai erilaisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Tässä työssä aineistosta haettiin samanlaisuutta eli etsittiin aineiston pelkistetyistä ilmauksista yhtäläisyydet. Koska kaikki vanhempien ideat, ehdotukset ja ajatukset koettiin tärkeäksi, ei mitään aineiston muistiinpanoista jätetty pois.

Seuraavassa vaiheessa aineiston pelkistetyt ilmaukset kerättiin yhtäläisten ilmaisujen joukoksi ja samaan teemaan liittyvät ilmaisut yhdistettiin samaan kategoriaan. Näille kategorioille annettiin niitä kuvaavat nimet eli alakäsitteet. Analyysia jatkettiin liittämällä samansisältöiset kategoriat yhteen, jolloin muodostui yläkategorioita. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 101.) Näitä yläkäsitteiden alla olevia kategorioita muodostui yhteensä seitsemän. Tästä luokittelusta on esimerkki taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Esimerkki aineiston luokittelusta.

Pelkistetty ilmaisu	Alakäsite	Yläkäsite
Kerhoista haetaan ohjelmaa päiviin, kun ollaan lasten kanssa yksin kotona. Perhekerhoa toivotaan.	Lasten kerhot Perhekerho	Kerhotoiminta
Ruokailumahdollisuus aamupäiväkerhoissa ollut hyvä.	Ruokailu	Ruokailu
Kerhoaikana 9-12 ollut hyvä. Parkki voisi olla aamupäivällä. Perhekerholle aamupäivisin 9-12 paras aika useimpien mielestä. Myös iltapäiväpäiväunien jälkeen voisi toimia. Eri päivänä kuin Siivikkalassa oleva srk:n perhekerho	Kerhojen aikataulut Parkkitoiminnan aikataulu Perhekerhon aikataulu	Aikataulut

Lopulta yläkäsitteille etsittiin yhdistävät tekijät pääkäsitteistä (taulukko 2). Näitä pääkäsitteiden alla olevia luokkia muodostettiin kolme. Näistä kolmesta pääkäsitteestä muodostui otsikot tutkimustulosten auki kirjoittamiseen.

TAULUKKO 2. Ala-, ylä- ja pääkäsitteet

Alakäsitteet	Yläkäsitteet	Pääkäsitteet
Lasten kerhot Lapsiparkki Perhekerho Ruokailu	Kerhotoiminta Ruokailu	Avoimen varhaiskasvatuksen palvelut
Kerhojen aikataulut Parkkitoiminnan aikataulut Perhekerhojen aikataulut	Aikataulut	
Ikäraajat Taidot Toiminnan eriyttäminen	Ryhmien muodostaminen	
Monipuolinen toiminta	Toiminnan sisältö	Avoimen varhaiskasvatuksen toiminnan sisällöt
Yhteistyö ulkopuolisten tahojen kanssa Yhteistyö päiväkodin sisällä	Toiminnan sisällön järjestäminen	
Vanhempien osallistuminen toimintaan Työssä käyvän vanhemman osallisuus	Vanhempien osallisuus	Yhteistyö vanhempien kanssa
Toiminnasta tiedottaminen Palveluista tiedottaminen	Tiedottaminen	

Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti, jolloin analyysiyksiköt eivät ole etukäteen sovittuja tai harkittuja. Aikaisemmilla havainnoilla, tiedoilla tai teorioilla ei pitäisi olla mitään tekemistä analyysin toteuttamisen tai lopputuloksen kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.) Koska tutkijalla kuitenkin on usein ennakkokäsityksiä tutkittavasta ilmiöstä, puhdas induktiivinen päättely ei ole mahdollista. Tutkijan tulee reflektoida tekojaan, arvioida tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä siten, että lukija saa tietoa tutkimuksen taustoista ja tutkimusprosessin aikana tehdyistä valinnoista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tässä opinnäytetyössä aineisto analysoitiin tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti aineistolähtöisesti. Toisaalta valmiina oli jo olemassa oletuksia, että aineistosta löytyy tiettyihin teemoihin liittyviä toiveita avoimen varhaiskasvatuksen toimintaan liittyen.

5 VANHEMPIEN TOIVEET SALORINTEEN BERTAN TOIMINNALLE

5.1 Avoimen varhaiskasvatuksen palvelut

Avoimen varhaiskasvatuksen palveluiksi katsotaan kaikki Salorinteen Bertassa järjestettävät niin lapsille kuin perheille suunnatut kerhot sekä lapsiparkkitoiminta. Lisäksi Salorinteen Bertassa omien eväiden syömiselle vaihtoehtona tarjottava ruokailumahdollisuus on avoimen varhaiskasvatuksen palvelua. Vanhempien ideariihessä esittämät toiveet liittyivät mm. kerhoaikoihin, ikärajoihin ja ruokailun järjestämiseen.

Kuten Alilan & Portellin (2008, 41) ja Olsenin (2013, 61) tutkimuksissa myös Salorinteen Bertan palveluita käyttävät vanhemmat kertoivat hakevansa kerhoista ohjelmaa sekä lapsille että itselleen aamupäiviin, kun lapsia kotona hoitava vanhempi on pääsääntöisesti yksin lasten kanssa kotona. Vanhemmat ovatkin kokeneet aamupäivän kattavan kerhoajan (klo 9-12) toimivana lapsille suunnatuissa kerhoissa. Kerhojen alkamisaikana klo 9 koettiin hyvänä aikana, jotta aamutoimet ehditään suorittaa kotona rauhassa.

”Ainakaan kerhot eivät saisi alkaa yhtään aikaisemmin, jotta aamutoimet ehditään hoitaa kotona rauhassa.”

Syksyllä 2014 käytössä ollut kahden tai 2,5 tunnin kerhoaikaa vanhemmat eivät olleet kokeneet riittävänä, mutta kolmen tunnin kerho aika tarjoaa vanhempien mukaan riittävästi aikaa hoitaa asioita. Lisäksi kerhojen loppuminen klo 12 mahdollistaa päiväunien nukkumisen kotona kerhon jälkeen. Toimintakaudella 2014-2015 iltapäivisin toiminut lapsiparkkikin vastaisi vanhempien mukaan paremmin heidän tarpeisiinsa aamupäivällä. Vanhemmilla olisi tuolloin paremmin mahdollisuuksia hoitaa asioita, eikä lasten päiväunetkaan olisi esteenä toimintaan osallistumiselle.

Ideariihen osallistuneet vanhemmat esittivät toiveen siitä, että kerhojen ikärajat olisivat sellaisia, että sisarukset pääsisivät samaan kerhoon. Myös se tarjoaisi vanhemmille mahdollisuuden asioiden hoitamiseen rauhassa. He toivoivatkin sisaruskerhoja, joissa ikäraja olisi 1-6-vuotiaat. Eri ikäisten lasten osallistumisessa samoihin kerhoihin vanhemmat näkivät etuina myös sosiaalisten taitojen oppimisen ja toimeen tulemisen eri ikäisten lasten kesken. Alasuutarin ym. (2014, 26-34) tutkimuksen mukaan avoimen

varhaiskasvatuspalvelujen käyttäjät pitivät yleisesti lapsen kokemuksia ryhmän jäsenyydestä tärkeänä. Toiminnan hyötyinä nähdään myös lasten varhaiskasvatuksen ja sosiaalisen kehityksen tukeminen (Alila & Portell 2008, 41; Olsen 2013, 61). Toisaalta vanhempien keskustelussa nousi esiin huoli siitä, miten toimintaa eri ikäisille voitaisiin järjestää eriyttämällä, jotta kaikki saisivat myös omalle ikätasolleen sopivaa tekemistä. Myös oman ikäinen seura lapsille nähtiin tärkeänä. Yhtenä ehdotuksena esiin tuli kerhojen aloittamisessa ikärajan sijaan lapsen osaamisen painottaminen.

Vanhemmat olivat kiinnostuneita myös siitä, voisiko pieniä koululaisia ottaa mukaan avoimen varhaiskasvatuksen toimintaan. He voisivat olla halukkaita käyttämään parkkia tai kerhoja, jos ne sijoittuisivat iltapäivään. Kerhon kautta kotiin kulkeminen toimisi vanhempien mukaan hyvänä harjoitteluna mm. itsenäiselle koulumatkan kulkemiselle, jos matka on hieman pidempi sekä kerho tarjoaisi koululaisille mielekästä tekemistä iltapäivisin yksin kotona olemisen sijaan.

Salorinteen Bertassa uutena toimintamuotona vanhemmat toivoivat järjestettäväksi perhekerhoa. Perhekerho tarjoaisi vertaisryhmätoimintaa ja hengähdystaukoja lasta kotona hoitaville aikuisille (Alila & Portell 2008, 41; Olsen 2013, 61). Vanhempien mielestä aamupäivisin klo 9-12 välinen aika olisi paras aika yhteiselle kerholle, koska se rytmittyisi lasten päivään hyvin, kerhon jälkeen ehtisi vielä kotiin lounaalle ja päiväunille. Yhtenä ehdotuksena esiin nousi perhekerho iltapäivällä päiväunien jälkeen. Vanhemmat olivat halukkaita ottamaan pienet koululaiset mukaan myös perhekerhoon, jos kerho sijoittuu kouluajan ulkopuolelle. Perhekerhoa järjestettäessä olisi tärkeää huomioida, että se olisi eri päivänä kuin Siivikkalassa jo toimiva seurakunnan järjestämä perhekerho.

Yksittäisenä palveluna vanhemmat toivat keskustelussa esiin tyytyväisyytensä osassa lasten aamupäiväkerhoista olleeseen maksulliseen ruokailumahdollisuuteen. Toisen käden tietona tuli esiin, että lyhyemmissä aamupäiväkerhoissa (klo 9-11) kaikki eivät olleet tyytyväisiä eväiden syömiseen, koska se vei lasten ruokahalun kerhon jälkeen kotona odottavalla lounaalla.

5.2 Avoimen varhaiskasvatuksen toiminnan sisällöt

Avoimen varhaiskasvatuksen toiminnan sisällöt käsittää kerhoaikojen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen toiminnan, jossa lähtökohtana on lasten osallisuus. Toimintaa suunnitellaan yhdessä lasten kanssa heidän toiveensa ja tarpeensa huomioiden. Oleellista on kuulla myös vanhempien toiveet toiminnalle. Ideariihessä toimintaan liittyen tuli toiveita toiminnan sisällöstä sekä ehdotuksia mm. yhteistyöstä muiden paikallisten toimijoiden kanssa.

Kerhojen sisältöön Salorinteen Bertassa vanhemmat toivoivat erityisesti monipuolista toimintaa. Alasuutarin ym. (2014, 27-34) tutkimuksen mukaan vanhemmat kokevat monipuolisen toiminnan suunnittelun ja toteutuksen lähtevän lapsen tarpeista. Erityisesti lasten myönteiset kokemukset ja oppimisen ilon kokemukset varhaiskasvatusympäristössä herättivät vanhemmissa tyytyväisyyttä. Myös ideariiheseen osallistuneet vanhemmat toivat esiin lasten tarpeista lähtevän toiminnan. Erityisesti toiminnan monipuolisuudella voidaan vastata lasten erilaisiin tarpeisiin ja tarjota heille tukea kasvuun ja kehitykseen sekä myönteisiä kokemuksia ja oppimisen iloa.

Toiminnassa vanhemmat eivät pelänneet vaatteiden likaantumista tai sotkua tuottavaa toimintaa, kuten leipomista tai askartelua, vaan toivoivat sitä nimenomaan kerhoissa tehtävän. Ulkoilua olisi myös hyvä olla kerhoissa ja siihen liittyen toivottiin enemmän liikuntaa ja liikuntaleikkejä.

”Sellaisia liikuntaleikkejä, joita pienemmätkin lapset oppivat ja joita voidaan hyödyntää kotona pihaleikkeinä.”

Toiminnan sisällön järjestämisestä keskusteltaessa esiin tuli ehdotus yhteistyöstä erilaisien lapsille toimintaa järjestävien tahojen kanssa. Musiikkiopisto mainittiin yhtenä mahdollisena yhteistyökumppanina.

”Muskareille olisi omalla kylällä kysyntää.”

Salorinteen päiväkodin kanssa tehty tiivis yhteistyö koettiin hyväksi, koska se on mahdollistanut eri ikäisten kavereiden löytämisen, vaikka osassa kerhoja on osallistujia ollutkin vähän. Yhteistyö on mahdollistanut kaikkien kerhojen järjestämisen. Vanhemmat

kokivat, että koko päiväkodin yhteisiin tapahtumiin (esim. näytelmät ja musiikkihetket) osallistuminen on tuonut kerhojen sisältöön monipuolisuutta. Vanhemmat näkivät olevan hyötyä myös siitä, että koko päiväkotitiloineen, toimintatapoineen ja henkilökuntiineen on jo tuttua, jos lapsi aloittaa päivähoidossa myöhemmin samassa päiväkodissa kuten monen vanhemman toiveena oli. Tämän näkemyksen vahvistaa Alilan & Portellin (2008, 41) sekä Olsenin (2013, 61) tutkimustulokset siitä, että avoimet varhaiskasvatuspalvelut tuovat tukea lapsen hoitoon siirtymisen harjoittelussa.

5.3 Yhteistyö vanhempien kanssa

Vanhempien osallisuus ja kasvatuskumppanuus tulivat ideariihessä esille vanhempien oman roolinsa pohtimisena avoimen varhaiskasvatuksen toiminnassa. Myös avoimen varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanin roolin painottuminen kotona lasta hoitavalle vanhemmalle mietitytti osallistujia. Tiedottaminen nousi ehdotuksissa esille selkeästi yksittäisenä toimenpiteenä vanhemman roolin vahvistamisessa.

Osallisuuteen liittyen vanhemmat ehdottivat itselleen aiempaa aktiivisempaa roolia. Tätä tukee myös uusi varhaiskasvatuslaki, johon on lisätty säännös osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Lain mukaan vanhemmille ja muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatukseen sekä toimintayksikön varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. (OKM 2015.) Salorinteen Bertan vanhemmat olivat halukkaita tulemaan kerhoihin tarvittaessa avuksi kerroilla, joilla toiminta on sellaista, jossa tarvitaan enemmän aikuisia mukaan. Samankaltaista aktiivisuutta ehdottivat vanhemmat Ikosen ja Lappalaisen (2014, 75-76) tutkimuksessa, jonka mukaan vanhemmat voisivat ottaa retkillä avustajina, liikunta- ja taidetuokioilla, rahankeruussa, leipomisessa sekä muussa yhteisessä puuhastelussa.

Isien rooli kerhovanhempina nousi esiin ideariihen keskusteluissa. Yhteisesti pohdittiin, miten isät ja yleisemmin työssä käyvät vanhemmat saataisiin aktiivisemmin mukaan toimintaan. Haasteeksi koettiin se, että useimmiten isät ovat suurimmaksi osaksi päiväaikaan töissä ja äidit hoitavat kerhoon kuljettamisen.

”Välillä on ihan yksihuoltajaolo, kun isä ei pysty osallistumaan.”

Ehdotuksena työssä käyvän vanhemman osallisuuden vahvistamiseksi ehdotettiin parempaa kerhojen sisällöistä tiedottamista, jolloin vanhemmat voisivat kysellä lapsilta kerhoissa tehdyistä asioista työstä kotiin palattuaan. Kun vanhemmilla olisi tarkempaa tietoa toiminnasta, he osaisivat esittää lapsille täsmällisempiä, johdattelevia kysymyksiä ja saada lapsilta vastauksia niihin. Tiedottamisen osalta vanhemmat toivoivat yleensäkin enemmän aktiivista tiedottamista siitä, mitä kerhoissa on tehty, koska lapset eivät aina osaa kertoa kotona, mitä kerhossa on tehty.

”Lapset vastaa aina, että en muista, kun kysytään mitä kerhossa tehtiin.”

Myös Alasuutarin ym. (2014, 35) tutkimuksessa tiedonkulku oli haastavimmaksi koettu yhteistyön osa-alue. Salorinteen Bertassa tiedottamisen toivottiin tapahtuvan pääsääntöisesti sähköpostitse. Tiedottamisen muotona vanhemmat olivat tyytyväisiä sähköpostitse tapahtuvaan tiedottamiseen, koska se on toimivampaa kuin kerhon ovissa olevat laput ja koska hakutilanteissa ei useinkaan ole riittävästi keskustelurauhaa. Toisaalta sähköpostia voisi vanhempien toiveen mukaan käyttää aktiivisemmin myös tarjolla olevien palveluiden mainostamiseen. Ideariihessä keskustelussa nousi esiin, että esim. lapsiparkkia ei muistettu käyttää, koska sitä ei aktiivisesti mainostettu. Toive sähköisestä tiedottamisesta on noussut aiemmin esiin myös Ikosen ja Lappalaisen (2014, 74) sekä Kronqvistin ja Jokimiehen (2008, 32) tutkimuksissa.

Vanhempien osallisuuden lisäämiseksi toivottiin myös koko perheen yhteisiä tapahtumia. Työssä käyvillä vanhemmillakin olisi mahdollisuus osallistua yhteisiin juhliin ja muihin tapahtumiin, jos ne sijoittuisivat ilta-aikaan. Vanhempien omaa aktiivisuutta osallistumiseen myös peräänkuulutettiin keskustelussa.

5.4 Yhteenveto

Yhteenvetona voidaan todeta, että Salorinteen Bertan vanhemmat toivovat avoimen varhaiskasvatuspalvelujen keskittämistä aamupäivään. Aamupäivisin kaivataan tekemistä ja sosiaalisia suhteita niin lapsille kuin aikuisillekin. Kun kerhoaika aamupäivällä on riittävän pitkä, vanhemmille jää aikaa hoitaa omia asioita rauhassa. Riittävän pitkä kerhoaika mahdollistaa myös ruokailumahdollisuuden kerhossa omien eväiden syömiseen vaihtoehtona. Ihanteellista olisi, jos sisarukset voisivat ikärajojen puitteissa osallis-

tua samaan kerhoon. Tämäkin mahdollistaisi vanhemmille vapaa-aikaa asioiden hoitamiseen. Pienten koululaisten mukaan ottaminen avoimen varhaiskasvatuksen toimintaan oli uusi ehdotus.

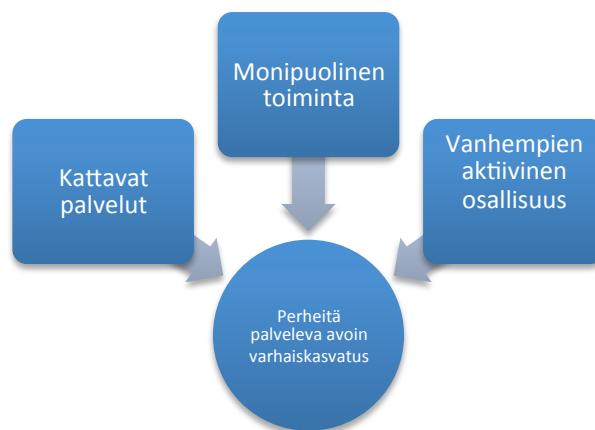
Perhekerhotoiminnan käynnistäminen toisi vanhemmille mahdollisuuden sosiaalisiin suhteisiin ja vertaistukeen, joka on avoimen varhaiskasvatuksen tavoitteena. Perhekerhotoiminta monipuolistaisi palvelun tarjontaa samoin kuin yhteistyö muiden toimijoiden kanssa kerhojen järjestämisessä. Monipuolinen palvelun tarjonta ja sisällöltään monipuolinen toiminta on se, mitä avoimelta varhaiskasvatukselta haetaan. Suunnitelmallinen ja tavoitteellinen toiminta vastaisi eri ikäisten ja eri kehitysvaiheissa olevien lasten tarpeisiin. Lasten kerhoissa päiväkotimainen aamupäivätoiminta helpottaisi lasten sopeutumista mahdolliseen myöhempään päivähoidon aloittamiseen.

Vanhemmat olisivat valmiita ottamaan aktiivisemmän roolin avoimessa varhaiskasvatuksessa niin lasten kerhoissa avustajina aina tarvittaessa kuin itse toimintaan osallistujina. Koko perheen yhteiset tapahtumat ja aktiivinen tiedottaminen parantaisivat koko perheen osallisuutta avoimessa varhaiskasvatustoiminnassa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

6.1 Perheitä palveleva avoin varhaiskasvatus

Vanhempien ideariihessä esiin tuomissa toiveissa nousi esille avoimen varhaiskasvatuksen palveluihin liittyen ehdotuksia, joilla varmistetaan kattavat palvelut, sisällöltään monipuolinen toiminta ja vanhempien aktiivinen osallisuus palvelujen suunnittelussa ja toiminnassa. Näihin tarpeisiin vastaamalla mahdollistetaan perheitä parhaalla mahdollisella tavalla palvelevan avoimen varhaiskasvatuksen järjestämisen (kuvio 3).

KUVIO 3. Perheitä palvelevan avoimen varhaiskasvatuksen osatekijät

Samankaltaiseen tulokseen ovat päätyneet Alila & Portell (2008, 65-66), jotka ovat tutkimuksessaan tuoneet esille tarpeen avoimen varhaiskasvatuksen asiakkaiden osallisuuden ja vaikuttamisen lisäämisestä. Tämä sisältää lasten ja vanhempien mahdollisuuden vaikuttaa toiminnan sisältöön, vanhempien omaehtoisen toiminnan lisäämisen sekä toiminnan sisältöjen kehittämisen vastamaan paremmin asiakkaiden tarpeita. Toimintaa kehitettäessä on hyvä muistaa, että hyvin järjestettynä avoin varhaiskasvatus vastaa perheiden tarpeisiin moninaisesti ja on täten merkityksellistä kotona olevien perheiden ja lasten hyvinvoinnille (Alila & Portell 2008, 41; Olsen 2013, 61).

Miten nämä tarpeet ja toiveet käytännössä voitaisiin toteuttaa, jotta Salorinteen Bertassa järjestettävä avoin varhaiskasvatus palvelisi perheitä parhaalla mahdollisella tavalla? Yhteenvetona alla esitetyt kehittämisehdotukset on koottu taulukkoon kehittämissuunnitelmaksi (liite 2), josta näkee tiivistetysti miten Salorinteen Bertan toimintaa tulisi kehit-

tää ja mitä kehittämällä saavutetaan. Tavoitteena on kehittää toimintaa vanhempien tarpeet ja toiveet huomioiden niin, että saavutetaan kattavat palvelut, monipuolinen toiminta ja vanhempien aktiivinen osallisuus. Näiden tekijöiden avulla Salorinteen Bertassa pystytään tarjoamaan perheitä palvelevaa avointa varhaiskasvatusta.

6.2 Kattavat palvelut

Kerhoista haetaan ohjelmaa aamupäiviin, joten kerhoaikojen sijoittamisen klo 9-12 voidaan katsoa palvelevan parhaiten perheiden tarpeita. Kolmen tunnin kerho aika tarjoaa vanhemmille riittävästi aikaa omien asioiden hoitamiseen sekä toimii hyvin kerhojen sisällön kannalta ollen riittävän pitkä aika mahdollistamaan rauhallisen, lapsentahtisen toiminnan. Myös ruokailun sisällyttäminen pidempään kerho aikaan toimii hyvin, eikä tuo kiireen tunnetta. Ruokailumahdollisuutta on kerhoissa käytetty lähes kaikkien toimesta, joilla siihen on ollut mahdollisuus, joten sen säilyttäminen olisi tärkeää palvelun tarjoamista. Toisaalta maksullisen ruokailumahdollisuuden tarjoaminen ei ole ollut esteenä lasten omien eväiden syömiselle, vaan kaikki, sekä maksullista lounasta että omia eväitä nauttineet lapset, ovat syöneet yhdessä sulassa sovussa. Ruokailumahdollisuutta voisi laajentaa kaikkiin aamupäiväkerhoihin sekä parkkiin. Rinnalla olisi mahdollista säilyttää eväiden syömisestä mahdollisuus, koska kaikki asiakkaat eivät ole halukkaita maksamaan ruokailusta. Toisaalta jos ruokailumahdollisuus tarjotaan kaikissa kerhoissa, olisi se huomioitava kerhoajoissa, jotta ruokailun järjestäminen ilman kiirettä on mahdollista.

Lapsiparkki oli toimintakaudella 2014-2015 suhteellisen vähän käytetty avoimen varhaiskasvatuksen palvelu. Kuten ideariihessä tuli esiin, parkin sijoittaminen ilta-aikaan ei palvellut perheitä kovin hyvin. Parkin sijoittaminen aamupäivään toimisi paremmin. Ajankohdan siirtämisen lisäksi tehokkaampi mainostaminen pitkin toimintakautta voisi tuoda parkkiin lisää asiakkaita, kun palvelu olisi aktiivisesti vanhemmille esillä. Vanhempia olisi varmasti hyvä muistuttaa myös siitä, että parkkia voidaan varata ja käyttää kerhojen tapaan säännöllisesti satunnaiskäytön ohella.

Kerhojen ikärajan laajentaminen koskemaan 1-6-vuotiaita lapsia oli vanhempien toive, jotta sisarukset pääsisivät samaan kerhoon. Sisaruksista olisi toisilleen tukea myös kerho aloitettaessa, kun lapset ovat mahdollisesti ensimmäistä kertaa hoidossa kodin ul-

kopuolella. Sisaruksille tarjottavia palveluja olisikin hyvä lisätä, jos se palvelee paremmin perheiden tarpeita. Siivikkalan alueella avoimen varhaiskasvatuksen palvelujen kysyntä painottui ensimmäisenä toimintavuonna pitkälti alle kolmivuotiaisiin lapsiin. Tämä on loogista, koska monet lapset aloittavat päivähoidossa viimeistään kolmevuotiaana vanhempien oikeuden hoitovapaaseen päättyessä. Tällä perusteella voisi olettaa, että edelleen pienimmissä lapsissa sekä heidän sisaruksissaan olisi eniten kerhojen käyttäjiä. Ikärajojen laajentaminen olisi näin ollenkin perusteltua.

Laajat ikäjakaumat tulee huomioida ryhmäkoossa sekä kerhojen toiminnan suunnittelussa. Ikärajojen laajentuessa toimintaa tulisi eriyttää, jotta lapsille on mahdollista tarjota heidän ikätasoistaan toimintaa. Sen mahdollistamiseksi kerhoihin tarvitaan riittävä henkilöstöresurssi. Toisaalta tähänkin asti kerhoissa on toimittu lasten yksilölliset tarpeet ja lähtökohdat huomioiden, joten toiminnan eriyttäminen entistä enemmän on mahdollista hyvällä suunnittelulla. Vanhemmat näkivät ikärajojen laajentamisen tuovan myös lapsille lisää mahdollisuuksia harjoitella sosiaalisia taitojaan eri ikäisten kanssa. Ehdotus osaamisen painottamisesta iän sijaan kerhojen aloittamisessa voi olla haaste. Mitä kaikkea osaamisella tarkoitetaan? Miten osaaminen määritellään? Kuka sen määrittelee? Tapahtuuko osaamisen määrittely kaikille tasapuolisesti, jos vanhemmat kotona määrittelevät lapsensa osaamisen?

Ideariihessä esiin tullut ehdotus pienten koululaisten mukaan ottamisesta avoimen varhaiskasvatuksen toimintaan olisi mielenkiintoinen lisä. Etenkin iltapäivisin toimineet kerhot ovat olleet osanottajamääriltään vähäisiä, joten niihin voisi saada lisää aktiivisia osallistujia koululaisista. Koska varhaiskasvatus toimii sivistystoimen alaisuudessa ei periaatteessa organisatorista estettä ikärajan laajentamisella kouluikäisiin olisi. Toiminnan laajentaminen koskemaan pieniä koululaisia palvelisi myös perheiden tarpeita, koska satunnaista hoitoa tarvitseville pienille koululaisille ei tällä hetkellä ole palveluja tarjolla. Tähän tarpeeseen avoin varhaiskasvatus voisi vastata. Tämän toiminnan suunnittelussa voisi tehdä yhteistyötä lähikoulun kanssa, jotta palvelu ei toimisi päällekkäin heidän kerhotoimintansa kanssa.

Jos pieniä koululaisia palveleva kerhotoiminta saataisiin käyntiin, voisi selvittää myös sitä, olisiko varhaiskasvatuksella resurssia tarjota pienille koululaisille toimintaa myös alkukesästä, kun heille ei ole muuten hoitoa tarjolle. Toiminta päiväkodeissa hiljenee usein kesäaikaan, olisiko mahdollista järjestää silloinkin kerhoja tai päiväleirejä päivä-

koti-ikää isommille lapsille? Toisaalta avoin varhaiskasvatustoimintakin lomailee kesäkuukaudet, joten voisi olla paikallaan selvittää olisiko toiminnalle tarvetta koulujen loma-aikoina. Toiminnan järjestäminen koulun toiminta-aikojen ulkopuolella ei Salorinteen Bertan ideariihessä noussut vanhempien toiveissa esiin. (Vrt. vanhempien näkökulmasta avoimen varhaiskasvatuksen tärkeimmiksi kehittämisen kohteiksi nousee aukioloajat, koska avointa varhaiskasvatusta järjestetään pääsääntöisesti vain koulujen toiminta-aikana. (Alasuutari ym. 2014, 23; Alila & Portell 2008, 48.))

Vanhempien toivoma maksuton perhekerho kannattaa ottaa mukaan toimintaan kerran viikossa järjestettävänä. Perhekerhokin olisi hyvä sijoittaa aamupäivään, koska silloin lasten päiväunet eivät ole esteenä kerhoon osallistumiselle. Perhekerhon aikataulua suunniteltaessa olisi hyvä huomioida, että se toimisi eri päivänä kuin seurakunnan Siivikkalassa järjestämä perhekerho. Tämä on järjestettävissä toimimalla yhteistyössä seurakunnan kanssa. Perhekerhossa voidaan tarjota monipuolista toimintaa. Kerhossa on mahdollista mm. askarrella, leipoa, viettää aikaa yhdessä tai tehdä retkiä lähiympäristöön. Myös yhteistyöllä eri tahojen kanssa on mahdollista monipuolistaa toimintaa; kerhossa voi käydä vierailijoita esim. perhetyöstä tai neuvolasta. Perhekerhoja suunniteltaessa tulisi kuulla vanhempien toiveita ja mahdollistaa heidän osallisuus kerhojen sisältöjen suunnittelussa. Ehkäpä vanhempien taitojen hyödyntäminenkin olisi mahdollista; löytyisikö joukosta vetäjää musiikkihetkille tai nukketatteritaitajaa, joka haluaisi antaa oman osaamisensa kerhon käyttöön?

Jotta toiminta vastaisi mahdollisimman kattavasti perheiden tarpeisiin, Alilan ja Portellin (2008, 86-87) ehdotuksen mukaisesti avoimen varhaiskasvatuksen palveluja tulisi olla saatavana lähipalveluna ja riittävästi. Maksuttomuudella tai kohtuullisilla asiakasmaksuilla voidaan mahdollistaa asiakkaiden osallistuminen toimintaan. Myös yhteistyön kehittämisellä eri toimijoiden kesken voidaan parantaa palvelua. Eri järjestäjien yhteinen tiedottaminen ja asiakkaiden monipuolinen palveluohjaus auttavat asiakkaita heille sopivimman palvelun löytämisessä.

6.3 Monipuolinen toiminta

Avoimen varhaiskasvatuksen toiminnan sisältö käsittää kerhoaikojen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen toiminnan, jossa suunnittelun lähtökohtana on lasten osallisuus. Toi-

mintaa suunnitellaan yhdessä lasten kanssa heidän toiveensa ja tarpeensa huomioiden. Koska avoimen varhaiskasvatuksen asiakkaina on myös lapsia, jotka eivät vielä osaa ilmaista itseään sanallisesti, on kasvattajan tekemällä havainnoinnilla merkittävä rooli heidän toiveidensa ja tarpeidensa ymmärtämisessä. Myös kasvatuskumppanuudella ja vanhempien osallisuudella voidaan saada selville, mitä avoimen varhaiskasvatuksen toiminnalta odotetaan. Alila ja Portell (2008, 86) listaava myös avoimen varhaiskasvatuksen kehittämisen kohteeksi toiminnan sisällön ja pedagogiikan kehittämisen. Heidän mukaansa toiminnan suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta tulisi tehostaa esimerkiksi vasu-työskentelyllä, toiminnan pedagogista perustaa tulisi vahvistaa sekä monipuolisuutta kehittää.

Avoimen varhaiskasvatuksen kerhojen sisältöihin Salorinteen Bertan vanhemmat voivat monipuolisuutta. Toimintakaudella 2014-2015 osa Bertan kerhoista oli teemoiteltu toimimaan metsäkerhoina. Vanhempien toivomusten sekä kerhojen vähäisten osallistujia määrien perusteella tästä teemoittelusta kannattaa luopua. Sen sijaan monipuolisen toiminnan suunnittelu kaikkiin kerhoihin kannattaa. Monipuolisen toiminnan avoimessa varhaiskasvatuksessa voidaan katsoa sisältävän Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005,26) määritellyt sisällölliset orientaatiot: matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Kun toiminnassa nostetaan esiin vielä Ylöjärven varhaiskasvatuksessa painottuvat kestävä kehitys ja mediakasvatus, varmistetaan monipuolisen toiminnan toteutuminen (Hei, me osataan! 2015, 15).

Toimintojen sisältöjen monipuolistamista voidaan toteuttaa hyvän suunnittelun lisäksi lisäämällä vanhempien ehdotusten mukaisesti yhteistyötä eri tahojen kanssa. Kerhoon voisi ajoittain kutsua vierailijoita ja kerholaisten kanssa voi vieraillla Bertan lähiympäristössä. Sisältöjen monipuolisuutta voidaan lisätä myös tehostamalla yhteistyötä Salorinteen päiväkodin henkilökunnan kanssa. Henkilökunnan monipuolista osaamista voisi hyödyntää aiempaa enemmän sekä kerhoissa että päiväkodin puolella ryhmäraajat ylittäen. Tätä järjestettäessä korostuu hyvän suunnittelun ja organisoinnin merkitys, jotta arki toimii sekä henkilökunnan motivaatio uudenlaisen toimintamallin käyttämiseen. Avoimen varhaiskasvatuksen ja päiväkodin yhteistyö jatkuu joka tapauksessa jossain muodossa niin kauan kun toiminta tapahtuu yhteisissä tiloissa.

Jotta vanhemmillä olisi riittävästi tietoa kerhojen sisällöstä, heille tulisi tiedottaa siitä aktiivisesti. Koska toiminta on lapsilähtöistä, ei suunnitelmia aina voida tehdä kovin tarkasti etukäteen, vaikka jonkinlainen valmistelu ja ennakkosuunnittelu onkin usein tarpeen. Tiedottaminen voisikin tapahtua aktiivisemmin kerhojen jälkeen vanhempien toiveiden mukaisesti.

6.4 Vanhempien aktiivinen osallisuus

Alilan ja Portellin (2008, 86) ehdotuksen mukaan asiakkaiden vaikuttamista ja osallistumista tulisi lisätä toiminnassa ja sen suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Jotta asiakkaiden osallisuutta ja vaikuttamista avoimessa varhaiskasvatuksessa voidaan lisätä, palvelutarpeiden kartoittamista tulisi tehostaa. Ideariihessä tuli hyvin esiin, että vanhemmilta löytyy halua osallistua avoimen varhaiskasvatuksen toimintaan ja heille tulisi antaa siihen mahdollisuus. Heistä saataisiin myös tarvittaessa lisäresurssia toiminnan järjestämiseen silloin, kun siihen on tarvetta esimerkiksi retkien yhteydessä. Vanhempien osallistumisella toimintaa voitaisiin monipuolistaa. Yksi tapa lisätä vanhempien osallisuutta on perhekerhon järjestäminen, jossa vanhemmat pääsevät mukaan toimintaan säännöllisesti. Samalla heillä on mahdollisuus tutustua kerhon ympäristöön sekä ohjaajiin aiempaa paremmin.

Yksittäisiin kerhoihin osallistumisen ohella vanhemmille ja perheille on hyvä järjestää muutaman kerran toimintakaudessa yhteisiä tapahtumia, jossa heillä on mahdollisuus toimia yhdessä ja tavata avoimen varhaiskasvatuksen henkilökuntaa. Tällaisia tapahtumia voivat esimerkiksi olla ilta-aikaan järjestettävät liikuntatapahtumat, retket lähimetsään, lasten taidenäyttelyt tai yhteiset juhlat. Ilta-aikaan tapahtuva toiminta mahdollistaisi myös työssäkäyvien vanhempien osallistumisen toimintaan. Avoimen varhaiskasvatuksen vanhemmat eivät ideariihessä toivoneet vanhempainiltoja tai muuta lasten kasvatukseen liittyvää yhteistyötä. Säännöllisille kasvatuskusteluillekaan ei ilmennyt tarvetta, vaan kasvatuskusteluja pidetään tarvittaessa.

Salorinteen Bertassa tiedottaminen on alusta asti toteutettu sähköpostilla. Tiedottaminen on ollut epäsäännöllistä, lähinnä silloin tapahtuvaa, kun on ollut jotain erityistä kerrottavaa. Vanhempien toive tiedottamisen parantamisesta on otettava huomioon ja sen pohjalta tiedottaminen olisi hyvä tehdä säännöllisesti. Heti jokaisen kerhon jälkeen tapahtu-

va tiedottaminen on työntekijöiden kannalta haastavaa, koska heitä odottaa seuraavat tehtävät kerhon päättymisen jälkeen. Sen sijaan säännöllisen tiedottamisen tekeminen esimerkiksi viikoittain on mahdollista. Tiedottamista tulee tapahtua sähköpostitse siitä, mitä kerhoissa on suunniteltu tehtäväksi siinä määrin kuin se on etukäteen mahdollista sekä jälkikäteen siitä, mitä kerhoissa on tehty. Lisäksi on syytä tiedottaa ja muistuttaa vanhempia sähköpostitse silloin, kun tulossa on jotain erityistä toimintaa esimerkiksi retkiä, naamiaisia tai lelupäiviä. Suullinen tiedottaminen toimii sähköisen tiedottamisen ohella. Tiedottamisessa tulee muistaa myös avoimen varhaiskasvatuksen palveluista tiedottaminen ja niiden mainostaminen pitkin vuotta, ei vain toimintakauden alkaessa.

7 POHDINTA

7.1 Opinnäytetyön tarkastelua

Käynnissä olevien lakimuutosten huomioiminen avoimen varhaiskasvatuksen suunnittelussa on oleellista. Kun ennakoidaan tulevia muutoksia, voidaan niihin valmistautua huolella ja miettiä parhaat ratkaisut toiminnan toteuttamiseen. Lasten ja vanhempien osallisuuden lisääminen on yksi merkittävä käytännön työssä näkyvä lakimuutos (OKM 2015). Tässä opinnäytetyössä tavoitteena oli käyttäjälähtöinen kehittäminen ja vanhempien osallistumisen mahdollistaminen avoimen varhaiskasvatuksen suunnitteluun Salorinteen Bertassa. Vanhemmat olivat kiinnostuneita toiminnan kehittamisestä ja heiltä löytyi halua siihen. He toivat ideariihessä oma-aloitteisesti ja monipuolisesti esiin omia ajatuksiaan Salorinteen Bertan palveluihin ja toimintaan liittyen. Vanhempien osallisuus on kuitenkin vielä melko alkutekijöissä ja perinteisten yhteistyötapojen rinnalle kaivataan uusia menetelmiä, joilla vanhempien on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatus-toimintaan, sen kehittämiseen ja arviointiin aiempaa aktiivisemmin.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Salorinteen Bertan avoimen varhaiskasvatustoiminnan kehittämisessä hyödynnettävää tietoa, jota vanhemmilta saatiinkin. Vanhempien näkemykset toiminnasta olivat monipuolisia ja heillä oli selkeitä toiveita palveluihin ja toimintaan liittyen. Myös uusia näkökulmia toimintaan löytyi, joita ei perinteisesti varhaiskasvatuksessa ole osattu huomioida. Esimerkiksi ehdotukset pienten koululaisten mukaan ottamisesta avoimen varhaiskasvatuksen toimintaan on selvittämisen arvoinen kehittämisen kohde. Vanhempien näkökantojen kuuleminen ja huomioiminen toiminnan suunnittelussa on jatkossa entistä tärkeämpää perheitä parhaalla mahdollisella tavalla palvelevan toiminnan järjestämiseksi.

Avoimen varhaiskasvatuksen kehittämisen on todettu useiden tutkimusten mukaan olevan tarpeellista niin valtakunnallisesti kuin paikallisestikin (Kronqvist & Jokimies 2008, 5; Perälä, Salonen, Halme & Nykänen 2011; Mettovaara & Ylisaari 2014; Olsen 2013). Tässä opinnäytetyössä kehitettiin yhden avoimen varhaiskasvatuksen yksikön toimintaa. Toiminnan kehittämiseen saatiin tietoa ja laadittiin sen pohjalta kehittämissuunnitelma, jonka avulla toimintaa voidaan jatkossa suunnitella. Tässä työssä kerätty tieto koski Salorinteen Bertan sen hetkisiä asiakasperheitä ja heidän tarpeita ja toiveita. Vastaavan-

lainen ideointitilaisuus tulisikin järjestää vähintäänkin aina uutta toimintakautta suunniteltaessa, jotta kuullaan asiakkaiden ajankohtaiset mielipiteet.

Tarkoituksena tässä työssä oli oppia käyttäjälähtöistä kehittämistä ja siihen löytyikin uusi menetelmä. Tämän opinnäytetyön kautta päästiin kokeilemaan yhtä Salorinteen Bertassa uutta, vanhempien osallistamiseen tähtäävää toimintamallia. Ideariihi tuntui onnistuneelta menetelmältä ja tilaisuuden rento ilmapiiri miellyttävältä vanhempien ja Bertan henkilöstön yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden vahvistamiseen. Vanhempien osallistuminen ideariiheen oli melko vaivatonta; etukäteen valmistautumista ei tarvittu ja lapset saivat olla tilaisuudessa mukana. Toiveissa onkin, että vastaavanlaisia tilaisuuksia voitaisiin järjestää jatkossakin.

Kuten Hyvönen ym. (2007, 44) toteavat, tiedon kerääminen yksittäiseen tuotekehitysprosessiin ei kuitenkaan välttämättä takaa toimintatavan yleistymistä ja vakiintumista. Ne tuovat kuitenkin uutta osaamista ja luovat lähtökohtia uudenlaisen käyttäjäsuhteen kehittämiseksi. Jotta suhde käyttäjiin syvenisi, kokeilujen on vakiinnuttava uudeksi toimintatavaksi. Samaan aikaan ideariihin rinnalle olisikin hyvä etsiä myös muita erilaisiin tarpeisiin soveltuvia luovia, vanhempien osallisuutta lisääviä menetelmiä. Vanhempia ajatellen menetelmien olisi hyvä olla helposti toteutettavissa olevia ja riittävän matalan kynnyksen osallistumisen mahdollistavia.

Palvelumuotoilu-ajattelun käyttäminen avoimen varhaiskasvatuksen suunnittelussa tuntui toimivalta, vaikka tässä työssä siihen päästiin vasta pintaraapaisun tasolla. Laajempi palvelumuotoilun käyttäminen koko palveluprosessin kehittämisessä vaatisi pidemmän aikavälin työskentelyä, jotta prosessi saataisiin kunnolla toimimaan ja vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin. Tämä vaatisi kehittämistoimintaan vahvaa sitoutumista niin työntekijä- kuin esimiestasolla ylimpiä tasoja myöten. Myös palvelumuotoiluun liittyvää osaamista tarvittaisiin lisää, jotta sen toteuttaminen varhaiskasvatuksen kehittämisessä olisi mahdollista.

Vanhempien saama hyöty ideariihi-tilaisuuteen osallistumisesta voitiin nähdä siinä, että he toivat mielipiteitään Salorinteen Bertasta esille ja sitä kautta vaikuttivat heille sopivien palveluiden kehittämiseen. Heidän tarpeitaan palvelevan toiminnan kautta he saavat hyötyä tilaisuuteen osallistumisesta jatkossakin. Mahdollisesti tilaisuudessa voitiin nähdä myös vanhempien kaipaamaan vertaistuen toteutuvan ainakin pienissä määrin. Van-

hemmat keskustelivat tilaisuudessa avoimesti keskenään ja toivat esiin omien perheidensä toiveita ja tarpeita sekä vastasivat toisiaan mietityttäviin kysymyksiin Bertan henkilöstön ohella. Lisäksi vanhempien osallistuessa avoimen varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, heidän tietonsa palvelujen kentästä voitiin nähdä monipuolistuvan.

Alilan & Portellin (2008) mukaan avoin varhaiskasvatus tulisi nostaa tasaveroiseksi toimintamuodoksi muiden varhaiskasvatuspalveluiden ohella. Tämän päivän taloustilanteessa avoin varhaiskasvatus kuitenkin voidaan nähdä säästöjä tuovana toimintana vapauttaen kalliimpia päivähoitopaikkoja niitä tarvitsevien käyttöön kuten Helsingin sanomien artikkelissa ”Kunnat säästävät patistamalla lapsia päivähoidosta kerhoihin” kuvataan (Valtavaara 2015). Jotta toiminta voidaan nähdä tasavertaisena muiden varhaiskasvatuksen palvelujen kanssa, tulisi sen suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus tuoda esiin. Avoimen varhaiskasvatuksen järjestäjien ja kaikkien varhaiskasvatuksen ammattilaisten tulisi tuntee toiminta ja arvostaa sitä tasavertaisena. Toiminnan merkitys lapsille ja perheille lasten varhaiskasvatuksen ja sosiaalisen kehityksen tukemisessa sekä aikuisten sosiaalisten kontaktien kannalta tulisi kaikkien ymmärtää (Alila & Portell 2008, 41; Olsen 2013, 61).

Avoimen varhaiskasvatuksen asemaa voitaisiin parantaa vahvistamalla sen valtakunnallista ja kunnallista ohjaamista. Uudistuvaan varhaiskasvatuslakiin tulisi sisällyttää esimerkiksi avoimen varhaiskasvatuksen henkilöstöön liittyvät kelpoisuudet, mitoituksen ja henkilöstörakenteet kuten muuhunkin varhaiskasvatustoimintaan liittyen on tehty. Myös avoimen varhaiskasvatuksen valvontaa, arviointia ja tilastointia tulisi tehostaa henkilöstön osaamiseen kehittämisen rinnalla. (Alilan & Portellin 2008, 85-87.) Pätevä ja osaava henkilöstö pystyy toteuttamaan tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa sekä toteuttamaan osallisuutta sekä lasten että heidän perheidensä kanssa.

Tässä opinnäytetyössä on puhuttu kasvatuskumppanuudesta ja vanhempien osallisuudesta, mutta ei pidä unohtaa, että varhaiskasvatuksessa kaiken lähtökohtana on lapsi ja lapsen tarpeet, lapsen oikeuden ja edun toteuttaminen sekä lapsen hyvinvoinnin edistäminen. Hyvinvoivalla lapsella on mahdollisimman hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. Hän kokee iloa ja toimimisen vapautta kiireettömässä ja turvallises- sa ilmapiirissä yhdessä muiden lasten ja kasvattajien kanssa. Lapsen energia suuntautuu leikkiin, oppimiseen ja arjen toimiin itselleen sopivin haastein. Hän kokee olevansa ar-

vostettu ja hyväksytty sekä tulee kuulluksi ja nähdyksi. Hyvinvoiva lapsi uskaltaa yrittää ja oppii sosiaalisia taitoja sekä saa vahvistusta terveelle itsetunnolle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15;31.)

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimus on eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa ja sen tulokset uskottavia vain, jos tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla (Hyvä tieteellinen käytäntö... 2013) Tätä opinnäytetyötä tehtäessä pyrittiin noudattamaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Työssä noudatettiin rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisesta ja esittämisestä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Tutkimuksessa sovellettiin kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Tutkimuksen tuloksia julkaistaessa toteutettiin avoimuutta ja vastuullisuutta. Muiden tekemiin töihin viitattiin asianmukaisella tavalla ja niitä kunnioitettiin. Tutkimus suunniteltiin ja toteutettiin sekä raportoitiin vaatimusten edellyttämällä tavalla. Tarvittavat tutkimusluvut hankittiin ennen tutkimuksen tekemistä ja tutkimuksen tuottaman aineiston käytöstä sovittiin yhteisesti. (Hyvä tieteellinen käytäntö... 2013.)

Opinnäytetyön aihe valittiin eettinen näkökanta huomioiden siten, että tutkimuksesta olisi hyötyä ja se tuottaisi luotettavaa tietoa Salorinteen Bertan avoimen varhaiskasvatustoiminnan kehittämiseksi. Tutkimusaihe valittiin työn tekijän oman mielenkiinnon pohjalta. Näkökulmaksi valittiin kuitenkin asiakkaiden näkökulma, jotta tutkimuksesta olisi hyötyä toiminnan asiakkaille palvelujen kehittämisen myötä. (Hirsjärvi ym. 2008, 24.)

Tutkimusmenetelmän valinta vaikuttaa siihen, millainen kohdejoukko tutkimukselle voidaan asettaa. Käyttämällä kaikille asiasta kiinnostuneille suunnattua ideariihä tutkimusmenetelmänä, voitiin varmistaa, että kaikilla halukkailla oli mahdollisuus osallistua tapahtumaan. Esimerkiksi haastattelussa kohdejoukko olisi jouduttu rajaamaan tarkemmin. Avoimella periaatteella toteutetulla ideariihellä oli mahdollisuus saada laajempi tutkimusaineisto ja sitä kautta enemmän toiminnan kehittämisessä palvelevaa tietoa.

Ideariihkeen osallistui melko pieni joukko vanhempia ja siten tutkimusjoukko jäi pieneksi. Voidaankin miettiä olisiko jollain toisella menetelmällä tavoitettu suurempi määrä vanhempia? Olisiko esimerkiksi kysely tavoittanut suuremman joukon vanhempia ja sitä kautta saatu enemmän tietoa vanhempien toiveista? Tutkimusta suunniteltaessa oli jo tiedossa, että toukokuussa toteutetaan asiakastytyväisyys kysely koko Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatuksen asiakkaille. Käytännön työssä tämä opinnäytetyö voikin toimia asiakastytyväisyyskyselyä täydentävänä tietolähteenä. Tosin asiakastytyväisyyskyselyllä ei tavoiteta niitä perheitä, jotka ovat vasta mahdollisesti tulossa Bertan asiakkaiksi, kun taas ideariihi-tilaisuus oli avoin kaikille asiasta kiinnostuneille ja siitä pyrittiin tiedottamaan mahdollisimman laajasti.

Tutkimusaineiston tiedonkeruuseen liittyen osallistujia tiedotettiin ideariihi-tilaisuuden olevan osa opinnäytetyön tiedonkeruuta jo tapahtuman kutsussa (liite 1). Lisäksi ideariihkeen osallistuneille vanhemmille kerrottiin tilaisuuden alussa tutkimuksesta suullisesti sekä vastattiin heidän kysymyksiinsä asiaan liittyen. Tutkimuksen kohdejoukko valikoitui vapaaehtoisuuteen osallistumiseen perustuen. Erillistä kirjallista suostumusta osallistujilta ei hankittu, vaan tutkimukseen perehdyttämisen jälkeen tapahtunut tilaisuuteen osallistuminen oli suostumus tutkimukseen osallistumiseen. (Hirsjärvi ym. 2008, 25). Tutkimustilaisuuteen osallistuneiden nimiä ei kerätty, eikä heidän kommenttejaan liitetty heihin millään tavalla ”koodaamalla”, vaan kaikki saivat tuoda toiveensa esille nimettöminä. Tällä taattiin tutkimukseen osallistuneiden vanhempien tunnistamattomuus.

Toistettavuuden mahdollistamiseksi tutkimuksen toteuttaminen pyrittiin tässä raportissa kuvaamaan mahdollisimman tarkasta niin aineiston hankinnan kuin analyysin osalta (Hirsjärvi ym. 2008, 227). Kerätty tutkimusaineisto käsiteltiin ja analysoitiin heti tutkimustilaisuuden jälkeen, jotta kaikki asiat olisivat vielä hyvin muistissa. Alkuperäinen aineisto ja aineiston käsittelyn eri vaiheet tallennettiin, jotta niihin voitiin tarvittaessa palata.

Periaatteessa laadullisessa tutkimuksessa tutkijan oma persoona ja kokemukset vaikuttavat aina tutkijan puolueettomuuteen, koska tutkija on tutkimuksen luoja ja tulkitsija (Hirsjärvi ym. 136). Tässä opinnäytetyössä tekijä työskenteli tutkimuskohteena olleessa Salorinteen Bertan avoimessa varhaiskasvatuksessa ja omasi näkemyksiä siitä, miten toimintaa tulisi kehittää. Vaikuttiko tämä vanhempien ideariihessä esiin tuomien toivei-

den tulkintaan? Tuloksiin otettiin mukaan ja raportoitiin kaikki vanhempien ideariiheissä esiin tuomat toiveet ja ne pyrittiin huomioimaan myös toiminnan kehittämistä suunniteltaessa. Tarkoituksellisesti mitään näkökulmia tai kehittämistoiveita ei jätetty suunnitelman ulkopuolelle. Vanhempien toiveisiin pyrittiin suhtautumaan ennakkoluulottomasti ja jopa varhaiskasvatusorganisaation perinteisiä raja-aitoja heiluttaen.

Tämä opinnäytetyö oli yhteen avoimen varhaiskasvatuksen yksikköön sijoittuva tutkimus, jonka tulokset eivät ole yleistettävissä tai suoraan siirrettävissä. Tuloksia voidaan soveltaa Salorinteen Bertan avoimen varhaiskasvatustoiminnan kehittämiseen. Tiedot kehittämistä varten hankittiin nimenomaan Bertan asiakkailta ja mahdollisilta tulevilta asiakkailta yhden alueen ja yhden yksikön toiminnan kehittämistä varten.

7.3 Jatkotutkimusaiheita

Tätä opinnäytetyötä tehtäessä esiin nousi monenlaisia kysymyksiä avoimeen varhaiskasvatukseen liittyen. Yksi eniten hämmennystä herättävistä asioista on ollut avoimen varhaiskasvatuksen toimintaan suhtautuminen. Toiminnassa asiakkaana olevat vanhemmat tuntuvat arvostavan toimintaa, mutta varhaiskasvatuksen ammattilaisten puheissa tilanne tuntuu välillä olevan päinvastainen. Ammattilaisilla ei aina ole tietoa, eikä edes kiinnostusta tutustua toimintaan. Toimintaa pidetään ”vain kerhoina”, joissa ei ole sen kummempia tavoitteita tai suunnitelmia. Pidetäänkö toimintaa edelleen vuosikymmenten takaisena leikkitoimintana vailla varhaiskasvatuksellista merkitystä? Miten toimintaa sitten saataisiin tasavertaiseksi muiden varhaiskasvatuksen palvelujen rinnalle? Miten suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta voitaisiin tuoda enemmän esille? Ja näkyykö se ylipäätään toiminnassa vai onko toiminta joidenkin oletusten mukaisesti päämäärätöntä?

Mielenkiintoista olisi kuulla myös päättäjien mielipiteitä avoimesta varhaiskasvatuksesta. Näkevätkö he toiminnan merkityksen lapsille ja perheille vai vain taloudellisia säästöjä tuovan kalliiden päivähoitopaikkojen vapauttajan? Alila & Portell (2008, 65-66) mainitsevat yhdeksi avoimen varhaiskasvatuksen kehittämiskohteeksi koko- tai osapäivähoidon korvaamisen avoimilla varhaiskasvatuspalveluilla. Heidän näkemyksensä mukaan toimintaa tulisi kuitenkin kehittää muun varhaiskasvatuksen rinnalla yhtä tavoit-

teellisesti toimivaksi palvelumuodoksi, eikä sitä nähdä vain säästämistarkoituksessa toimivana palvelumuotona.

Luonnollisesti jatkotutkimuskohteena kiinnostusta herättää myös Salorinteen Bertan toiminnan jatkuminen. Miten kehittämistyö on edennyt ja onko sillä ollut vaikutusta asiakasmääriin? Onko käyttäjälähtöinen kehittäminen ja asiakkaiden osallisuuden lisääntyminen tullut luontevaksi osaksi toimintaa? Käyttäjälähtöisen kehittämisen käyttäminen sosiaalialalla on vielä vähäistä ja sitä kehitettäessä tulee muistaa, että käyttäjillä voi olla hyviä ja tärkeitä ideoita. Palvelun käyttäjien äänen kuulumista toiminnan kehittämisessä voidaan tukea kehittämällä käyttäjien kokemusta, tarjoamalla käyttäjille sopivia virikkeitä ja suunnittelemalla käyttäjien osallistuminen tarkoituksenmukaisesti. (Hyvönen, Heiskanen, Repo & Saastamoinen 2007, 31;35.)

Vanhempien osallisuuden ollessa varhaiskasvatustutkimukseen kirjattuna, voisi olla kiinnostavaa selvittää minkälaisia menetelmiä osallisuuden ja vaikuttamisen lisäämiseksi on yleisesti käytössä käytännön varhaiskasvatustyössä. Osallisuudessahan on pääasiassa kyse siitä, että otetaan selvää asiakkaiden mielipiteistä. Mikä asiakkaalle on tärkeää? Mitä mieltä asiakas on? Otetaanko heidän mukaan arvioimaan ja kehittämään toimintaa? Kuvitellaanko, että ammattilaiset tietävät mitä asiakkaat tarvitsevat? Ammattilaisten suhtautuminen asiakkaiden mukaan ottamiseen on oleellista osallisuuden toteutumisen kannalta, koska jokaisessa ammatillisessa kohtaamisessa mitataan, kuinka valmiita ollaan ottamaan asiakkaat mukaan työhön ja kehittämiseen. (Oranen 2013, 122; 124.) Osallisuutta ja käyttäjälähtöistä kehittämistä lisäämällä voidaan olettaa myös asiakkaiden palvelujen tuntemuksen lisääntyvän. Vanhempien varhaiskasvatuksen tarjoamien palveluiden osittain heikko tuntemushan on ollut useamman kerran esillä opinnäytetyöprosessin aikana.

Alilan & Portellin (2008, 85-87) mukaan yleisemminkin avoimen varhaiskasvatuksen tutkimus- ja kehittämistoimintaa tulisi lisätä. Kentän ja tutkimuksen yhteistyötä tulisi tiivistää käytännöstä lähtevän tutkimuksen lisäämisellä. Tutkimuksen tarpeita tulisi korostaa valtakunnallisesti ja tuloksia koota ja hyödyntää esimerkiksi hyvien käytäntöjen implementoinnilla. Ehkä tällä tavoin pystyttäisiin lisäämään avoimen varhaiskasvatuksellisuuden arvostusta ja nostamaan toiminta tasa-arvoiseksi toimintamuodoksi muiden varhaiskasvatuspalvelujen rinnalle.

LÄHTEET

Alasuutari, M., Karila, K., Alila, K. & Eskelinen, M. 2014. Vaikuta varhaiskasvatukseen. Lasten ja vanhempien kuuleminen osana varhaiskasvatuksen lainsäädäntöprosessia. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:13. Luettu 31.3.2015.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr13.pdf?lang=fi>

Alila, K. & Portell, T. 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:14. Luettu 31.3.2015. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504224582>

Haapsalo, T. 2013. Kasvatuskumppanuus. Teoksessa Saarinen, S. (toim.) Tää olis keskellä. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus. 143-153.

Hei, me osataan! Ylöjärven varhaiskasvatuksen suunnitelma. 2015. Luettu 13.10.2015. http://www.ylojarvi.fi/site/assets/files/12136/vasu_010415.pdf

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hytönen, R. 2014. Päivähoidon toimintamallin kehittäminen palvelumuotoilua hyödyntäen. Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma, ylempi amk. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Luettu 31.3.2015. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/87270/Opinnayte_Hytonen_Riitta.pdf?sequence=1

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2013. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Luettu 26.10.2015. www.tenk.fi.

Hyvönen, K., Heiskanen, E., Repo, P. & Saastamoinen, M. 2007. Kuluttajat tuotekehittäjinä: haasteita ja mahdollisuuksia. Teoksessa Lammi, M., Järvinen, R. & Leskinen, J. (toim.). Kuluttajat kehittäjinä. Miten asiakkaat vaikuttavat palvelumarkkinoilla? Kuluttajatutkimuksen vuosikirja 2007. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus. 31-48.

Högnabba, S. 2008. Muuttaako asiakkaan puhe työkäytäntöjä? Tutkimus Bikvarvointimenetelmän vaikutuksista. Stakesin raportteja 34/2008. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Ikonen, S. & Lappalainen, A. 2014. ”Ei vaan semmonen pelkkä rakennettu ympäristö.” Unelmien päiväkotit vanhempien näkökulmasta. Varhaiskasvatustieteen pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Luettu 21.4.2015. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43626/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201406041928.pdf?sequence=1>

Innokylä. 2015. Luettu 7.3.2015. <https://www.innokyla.fi/web/malli109565>

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Väitöskirja. Tutkimus 72/2012. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Koppa. Jyväskylän yliopisto. Luettu 7.3.2015.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/mit/tietotekniikan-opetuksen-perusteet/Opetusmenetelmista-ja-lahestymistavoista/Opetusmenetelmat/ideariihi>

Kronqvist, E-L. & Jokimies, J. 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvoijina. Tuloksia Vaikuta vanhempi –selvityksestä. Stakesin raportteja 22/2008. Luettu 31.3.2015. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77107/R22-2008-VERKKO.pdf?sequence=1>

Mettovaara, S. & Ylisaari, K. 2014. Iloa perheille projekti. Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen ylempi tutkinto –ohjelma. Oulun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Luettu 31.3.2015.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/78219/Mettovaara_Suvi_Ylisaari_Kaisa.pdf?sequence=1

Miettinen, S. 2011. Palvelumuotoilu –yhteissuunnittelua, empatiaa ja osallistumista. Teoksessa Miettinen, S. (toim.). Palvelumuotoilu – uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Helsinki: Teknologiainfo Teknova Oy. 18-41.

Miettinen, S., Raulo, M. & Ruuska, J. 2011. Johdanto. Teoksessa Miettinen, S. (toim.). Palvelumuotoilu – uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Helsinki: Teknologiainfo Teknova Oy. 12-17.

OKM. 2015. Varhaiskasvatuslain ensimmäinen vaihe voimaan 1.8.2015: Lakimuutoksen keskeinen sisältö. Tiedote. 8.5.2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Luettu 14.10.2015.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/vireilla_koulutus/varhaiskasvatus/liitteet/Vaka1_liite.pdf

Olsen, A-L. 2013. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen kehittäminen Keravalla. Sosiaalialan koulutusohjelma, perhekeskeisen varhaiskasvatuksen kehittäminen ja johtaminen. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Laurea -ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Luettu 31.3.2015. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64051/Opn-Olsen.pdf?sequence=1>

Oranen, M. 2013. Osallisuus osaksi arkea. Teoksessa Hastrup, A., Hietanen-Peltola, M., Jahnukainen, J. & Pelkonen, M. (toim.). Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen uudistaminen. Lasten Kaste-kehittämistyöstä pysyväksi toiminnaksi. Raportti 3/2013. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 122-126.

Perälä, M-L, Salonen, A., Halme, N., Nykänen, S. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. THL:n raportti 36/2011. Luettu 31.3.2015. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80090/27f8cfeb-8fa8-402a-b3a0-e26dd8a7ba6d.pdf?sequence=1>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 7.3.2015. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>.

Sanders, E. & Stappers, P. 2008. Co-creation and the new landscapes of design. *Co-design* 1, 5-18. Luettu 24.5.2015 <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/15710880701875068>

Tanneraho, M. 2014. Vanhempien osallisuuden elementtejä suomalaisen varhaiskasvatuksen kontekstissa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Luettu 31.3.2015. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/144115/Maija_Tanneraho_PG_2014.pdf?sequence=1

Toikko, T. 2012. Sosiaalipalveluiden kehityssuunnat. Tampere: Tampere University Press.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Helsinki: Talentum Media Oy.

Valtavaara, M. Kunnat säästävät patistamalla lapsia päivähoidosta kerhoihin. Helsingin sanomat 27.5.2015.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Oppaita 56. Luettu 20.10.2015. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Venninen, T. & Purola, K. 2013. Educators' views on parents' participation on three different identified levels. *Varhaiskasvatuksen tiedelehti. Journal of Early Childhood Education Research*. Vol. 2, No. 1, pp. 48-62. <http://jecer.org/wp-content/uploads/2013/09/Venninen-Purola-issue2-3.pdf>

Ylöjärvi. 2015. Luettu 13.10.2015. <http://www.ylojarvi.fi>.

LIITTEET

Liite 1. Ideariihi-kutsu

**Tervetuloa ideoimaan
Ylöjärven kaupungin järjestämää
Siivikkalan alueen
avointa varhaiskasvatustoimintaa
IDEARIIHEEN
Salorinteen Berttaan
(Siivikkalantie 76 33450 Siivikkala)
ti 12.5. klo 17.30-19.30 tai
ke 13.5. klo 9-11.**

Toiveissamme on kuulla kaikkien avoimesta varhaiskasvatuksesta kiinnostuneiden toiveita ja ajatuksia toimintaan liittyen. Tiistaina ja keskiviikkona järjestettävät tilaisuudet ovat samansisältöiset. Tilaisuuksissa on kahvitarjoilu ja mahdollisuus lastenhoitoon.

Ideariihi-tilaisuudet ovat osa Tampereen ammattikorkeakoulussa suoritettavaa sosiaalialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyötä.

Ilmoittautumiset viimeistään pe 8.5. salorinne.berтта@ylojarvi.fi tai p. 040 133 4567 tai kerhokäynnin yhteydessä.

Ilmoittattehan ystävällisesti kumpaan tilaisuuteen osallistutte, montako henkeä perheestänne on tulossa sekä mahdollista hoitoa tarvitsevien lasten määrän ja iän.

Liite 2. Kehittämissuunnitelma

Miten kehitetään?		
<ul style="list-style-type: none"> • Kerhoaika aamupäivisin klo 9-12 • Laajat ikäraajat: 1-6-vuotiaiden sisaruskerhot • Selvitetään onko mahdollista järjestää toimintaa pienille koululaisille iltpäivisin • Lapsiparkki aamupäivään • Perhekerho uutena toimintamuotona • Ruokailumahdollisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Sisällöltään monipuoliset kerhot, teemoittelusta luopuminen • Lasten ja vanhempien tarpeiden ja toiveiden kuuleminen • Yhteistyö päiväkodin ulkopuolisten tahojen kanssa • Yhteistyö lähipäiväkodin kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhemmat tarvittaessa lisäresurssina toiminnassa • Vanhempien osaamisen hyödyntäminen • Perhekerhotoiminta • Koko perheen yhteiset tapahtumat • Aktiivinen tiedottaminen
Mitä saavutetaan?		
		
<ul style="list-style-type: none"> • Perheille ohjelmaa aamupäiviin • Vanhemmilla aikaa hoitaa asioita ilman lapsia • Lapsentahtisuus kerhoissa mahdollista • Vertaistuen mahdollisuus • Perheillä valinnan mahdollisuus ruokailun suhteen • Monipuolisempi tarjonta 	<ul style="list-style-type: none"> • Suunnitelmallinen ja tavoitteellinen toiminta • Lasten ja vanhempien osallisuus • Vahvempi yhteistyö eri toimijoiden kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhempien osallistamisen ja osallisuuden vahvistaminen • Koko perheen osallisuus • Vahvempi kasvatuskumppanuus • Toimiva tiedottaminen
Kattavat palvelut	Sisällöltään monipuolinen toiminta	Vanhempien aktiivinen osallisuus
		
PERHEITÄ PALVELEVA AVOIN VARHAISKASVATUS		